Lopen kunta

Talousarvio 2024
Taloussuunnitelma 2024-2026

Käsittely
Kunnanhallitus 13.11.2023 (§ 281)
Valtuusto 27.11.2023 (§ 105)

SISÄLLYSLUETTELO

TALOUSARVIO 2024 JA TALOUSSUUNNITELMA 2024–2026

TALOUS KIRISTYY 1

1. LOPEN KUNNAN STRATEGIA 2023–2027 2

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET 11
   - 2.1. Yleinen taloudellinen kehitys 11
   - 2.2. Kuntien taloudellinen kehitys 12
   - 2.3. Väestömuutokset 13
   - 2.4. Työpaikat ja työllisyys 16
   - 2.5. Nettomuutto iän mukaan 2000–2022 16
   - 2.6. Työpaikat Lopella 17

3. KUNNAN TALOUDEN TASAPAINO 19

4. HENKILÖSTÖSUUNNITELMA 21

5. TALOUSARVION RAKENNE JA SITOVUUS 22

6. TULOSLASKELMA JA RAHOITUSLASKELMA 24
   - 6.1. Tuloslaskelma 24
   - 6.2. Rahoituslaskelma 27
   - 6.3. Verotulot 28
   - 6.4. Valtionosuudet 29
   - 6.5. Lainakanta 29
   - 6.6. Talousarvion käyttötalousosan yhteenveto 30

7. KÄYTTÖTALOUS TEHTÄVÄALUEITTAIN 32
   - Keskusvaalilautakunta 32
   - Tarkastuslautakunta 34
   - Kunnanhallitus 35
   - Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta 44
   - Ympäristö- ja rakennuslautakunta 54
   - Sivistyslautakunta 60
   - Tekninen lautakunta 79

8. KONSERNI- JA MUIDEN TOIMINNALLISESTI TÄRKEIDEN YHTEISÖJEN TAVOITTEET 92

9. INVESTOINNIT 95

LIITTEET
- Kehittämisprojektit 97
- Talousarvion 2024 täytäntöönpano-ohje 98
- Talouden ja toiminnan vuosikello 2024 105

TALOUS KIRISTYY

Lopen kunnan talousarviota on valmisteltu edellisiä vuosia tiukemmassa talousympäristössä. Suomen talous on kuluvana vuonna ajautunut taantumaan ja talouden näkymät ovat haastavat myös ensi vuodelle. Kustannustason nousu on jo parin vuoden ajan vauhdittanut inflaatiota ja korot ovat nousseet merkittävästi. Yleinen talouskehitys heijastuu suoraan myös kuntiin ja jokaiseen kotitalouteen. Kansalaisten ostovoima on laskenut ja käännettä parempaan on saatu odotella.

Valtiovarainministeriön tuore kuntatalouden katsaus ennakoi kuntiin sopeutuspaineita tuleville vuosille. Myös sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen sekä vuoden 2025 alusta voimaan tulevan TE-uudistuksen vaikutukset kuntiin tuovat oman vaikeutensa talouden ennustettavuuteen.

Lopen kunnan vuoden 2024 talousarvioesitys on noin 1,46 miljoonaa euroa alijäämäinen. Valtionosuuksien leikkaukset sekä valtakunnalliset palkankorotukset ja yleinen kustannustason nousu ovat kokonaisuutena vieneet kunnan taloutta vaikeaan suuntaan. Onneksi kunnan taloutta on aiempina vuosina hoidettu vastuullisesti, minkä johdosta kunnan taseessa on noin 18,2 miljoonaa euroa edellisten tilikausien ylijäämää. Tämä helpottaa talouden haasteista selviämistä, vaikka käyttötalouden säästöjä joudutaankin nyt hakemaan. Myös investointien suhteen on syytä olla lähivuosina varovainen.

Valtionosuusleikkaukset ovat monen kunnan, myös Lopen, osalta toteutuneet selvästi odotettua suurempina. Kokonaisuutena Lopen kunta saa vuonna 2024 valtionosuuksia noin 1,27 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2023. Toisaalta kunnan verotulojen odotetaan olevan talouden heikoista näkymistä huolimatta hyvällä tasolla. Tätä tukee Lopen hyvä työllisyysaste; kuntalaisten työttömyysaste on pysynyt alhaisena, ollen 2023 syyskuussa 4,8 %.

Talousarviossa toimintatuottojen kokonaismäärä on 4 610 500 euroa, jossa on muutosta edeltävään vuoteen -3,9 %. Toimintakulut ovat 26 408 600 euroa, jossa kasvua 0,9 %. Kunnallisveroprosentti tulevalle vuodelle on 8,9 % ja ennakoitu kunnallisveron kokonaismäärä 14 091 000 miljoonaa euroa. Verotusta ei varsinaisesti kiristetä, vaan kunnan kunnallisveroprosenttiin tehdään ainoastaan lain vaatima pyöristys kokonaiseen desimaaliin. Myös kiinteistöverotus on pidetty alimmalla lain sallimalla tasolla vuodelle 2024. Kunnan vuoden 2024 bruttoinvestoinnit ovat noin 1,65 miljoonaa euroa ja investointitaso on taloussuunnittelukaudella keskimäärin 1,7 miljoonaa euroa per vuosi.

Yhä tiukentuvassa taloudellisessa ympäristössä pyritään kuitenkin pitämään kiinni strategiaan kirjatuista tavoitteista vahvistaa taajamien ja kylien elinvoimaa, luoda osallisuudella hyvinvointia ja varmistaa kunnan suunnitelmallinen kasvu. Näiden perustana on paitsi tasapainoinen talous, myös kunnan osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Henkilöstö, joka ne kuntalaisille suunnatut palvelut käytännössä tuottaa. Talouden kiristyessä ja resurssien pienentyessä yksi suuri haaste onkin henkilöstön jaksamisesta, hyvinvoinnista ja osaamisesta huolehtiminen.

Menestyäksemme meidän tulee edelleen olla rohkeita ja innovatiivisia. Lopen tulee tuoda yhä vahvemmin esille kunnan vahvuudet asuinpaikkana ja yrityksen optimaalisena kotipaikkana pääkaupunkiseudun ja muiden asutuskeskusten läheisyydessä. Keväällä käyttöön otettu kunnan uusi brändi on vastaanotettu hyvin ja se luo vahvan ja erottuvan pohjan toteuttaa kunnan markkinointia ja mainontaa.

Kunnan tulee myös keskittyä vahvistamaan kunnan pitovoimaa esimerkiksi hyvinvointialueen kanssa tehtävällä yhteistyöllä, kunnan panostuksilla lapsiystävällisyyteen sekä yhä tiivistyvällä seutuyhteistyöllä.

Kunnan tulevat vuodet ovat siis tiukan taloudenpidon sävyttämiä. Mutta olen varma, että Loppi pärjää.

Lopella 30.10.2023

Mikko Salmela
kunnanjohtaja

Lopen kunnan strategia 2023–2027

Visio
Strategiset painopisteet
Arvot

Loppi

Lopen kunnan strategia

- Visio: Mahdollistamme elämisen ja yrittämisen unelmia luonnon keskellä

Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa

Luomme osallisuudella hyvinvointia

Varmistamme suunnitelmallisen kasvun

Tasapainoinen talous

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Arvot: lähellä, luova, luotettava

Loppi

Tavoitteenamme on mahdollistaa asumisen ja yrittämisen unelmia luonnon keskellä.

Meillä se onnistuu!

Tässä strategiassa on Lopen suuntaviivat ja painotukset vuosille 2023–2027. Se on syntynyt yhteisten kohtaamisten ja keskustelujen kautta kuntalaisten, kunnan työntekijöiden, päättäjien, yrittäjien, vapaa-ajan asukkaiden, koululaisten, yhdistysten ja seurojen kanssa. Dialogien tukena on käytetty työpajoja, asukas- ja seurailtoja sekä verkkokyselyitä. Jokaisen kohtaamisen jälkeen teemat ja valinnat ovat kirkastuneet, strateginen ajattelu on saanut syvyyttä ja tavoitteet konkretisoituneet. Lopputuloksena on valintoja, joiden toteuttamiseen erityisesti keskitämme yhteisen tekemisen ja toteutuksen seurannan.

Arjessa tapahtuu paljon muitakin päätöksiä ja toimia, jotka omalta osaltaan vievät meitä kohti tavoitteitamme. Toimintaympäristömme suuret tapahtumat kuten työelämän muutos, digitalisaatio, pandemia, uudet hyvinvointialueet, energiakriisi, ikääntyminen ja ympäristöasiat luovat paineita määritellä oman roolimme ja tehtävämme nykyisessä kuntakentässä. Tarvitaan valintoja. Toimeenpano vaatii jatkuvaa strategisen ajattelun ja toiminnan kehittämistä.

Loppi haluaa olla vakavarainen, kehittyvä, kuntalaisten sekä yritysten hyvinvointia ja kasvua tukeva kunta. Tämä onnistuu kuntalaisten, seuratoimijoiden, yritysten ja kunnan pitkäjänteisellä yhteistyöllä sekä osaamisen jakamisella.

Strategian toteuttamista tukevat uuden strategian myötä luotavien ohjelmien lisäksi UNICEF Lapsiystävällinen kunta, kuntamme elinkeino-ohjelma ja Suomen Kuntaliiton Liikkuvin kunta.

Loppi

Tasapainoinen talous

Pitkäjänteisellä (3–5 vuoden) suunnittelulla varmistamme tasapainoisen talouden, turvaamme kuntalaisille oikein mitoitetut lakisääteiset peruspalvelut ja luomme edellytykset hyvinvoivalle ja kehittyvälle kunnalle. Olemme itsenäinen, vakavarainen ja elinvoimainen kunta.

Mitä tavoittelemme?

- Tasapainoista taloutta, jonka avulla takaamme lakisääteiset palvelut kuntalaisille
- Pitkän tähtäimen (3–5 vuotta) talous- ja investointisuunnitelmaa, jolla turvaamme palveluidemme kehittämisen
- Kilpailukykyistä verotusta verrokkikuntiin verrattuna
- Tuloverojen sekä yhteisöverotulojen kasvulinjan jatkumista

Miten pääsemme tavoitteeseen?

- Noudatamme kestävän kehityksen periaatteita
- Luomme vuosittain päivittyvän ja hyväksytyn talous-, palveluverkko-, kiinteistö- ja investointisuunnitelman
- Luomme riskienhallintasuunnitelman
- Tehostamme kunnan tilojen käyttöä ja nostamme niiden käyttöastetta sekä luovumme tarpeettomista kiinteistöistä
- Vahvistamme kumppanuusverkostoa palveluidemme kehittämiseksi

Mitä seuraamme?

- Vuosittainen tasapainoinen tilinpäätös
- Lainamäärä/asukas pidetään valtakunnallisen keskiarvon alapuolella
- Tulo- ja yhteisöverotuottojen kasvu vähintään 1 % / vuosi
- Kunnallisvero verrokkikuntien tasolle
- Yksikään kriisikunnan mittareista ei täyty

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Peruspalveluita tuottamaan mitoitettu henkilöstö ja yhteistyökumppaniverkosto ovat menestyvän kunnan tae. Kehitämme ja toimimme yhdessä luotua toimintakulttuuria kunnioittaen. Tavoitteenamme on pitkäjänteinen osaamisen kehittäminen, sitoutunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Panostamme hyvään johtamiseen ja koko työyhteisön keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Mitä tavoittelemme?

- Lopelle halutaan tulla töihin
- Henkilöstö- ja osaamisrakenne on oikeassa suhteessa palveluihin
- Henkilöstön ja kumppanuuksien osaamisen systemaattista kehittämistä
- Hyvinvoivaa, motivoitunutta ja sitoutunutta henkilöstöä sekä verkostotoimijoita
- Arvojen ja yhteisen toimintakulttuurin mukaista hyvää johtamista

Miten pääsemme tavoitteeseen?

- Laadimme peruspalveluita koskevan kriittisten resurssien nykytila-arvion
- Määrittelemme tulevaisuuden osaamistarpeet sekä niiden hankinta-/ kehittämissuunnitelman
- Kehitämme pitkäjänteisesti henkilöstömme esihenkilö- ja työntekijätaitoja
- Luomme toimintakulttuuria tukevat käytänteet yhdessä koko henkilöstön ja luottamushenkilöstön kanssa
- Kehitämme paikallisia kumppanuuksia

Mitä seuraamme?

- Henkilöstön tyytyväisyysmittari (tyytyväisyys, sitoutuminen, suosittelu) – tavoitellaan positiivista kehitystä
- Henkilöstön vaihtuvuus < 5 %
- Sairauspoissaolojen määrä vakaalla lasku-uralla
- Sitoutuminen keskeisiin virkoihin min. 5 vuotta
- Työhyvinvointi ja johtamisen mittaukset
- Lähtöhaastattelut
- Hakujen määrä / avoin tehtävä

Taajamien ja kylien elinvoimaisuus

Edistämme Lopen kunnan luonnollisia kasvualueita ja luomme pohjaa taajamien ja kylien elinvoimaisuuden kehittämiselle. Kaavoituksella ja investoinneilla tuemme monipuolista yritystoimintaa ja asumista sekä varhaiskasvatus-, koulu- ja hyvinvointipalveluita. Parannamme taajamien ja kylien viihtyisyyttä, yleisilmettä, tietoliikenne- ja tieverkostoa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Mitä tavoittelemme?

- Lopen luonnollista kasvua edistävää palveluverkkoa
- Monipuolisia mahdollisuuksia yritystoimintaan ja asumiseen
- Panostuksia taajamien ja kylien yleisilmeeseen sekä viihtyvyyteen, tietoliikenne- ja tieverkostoon

Miten pääsemme tavoitteeseen?

- Sitoudumme laatimiimme palveluverkko-, kiinteistö- ja investointisuunnitelmiin
- Laadimme maankäytön ohjelman – 20 vuotta
- Hankimme aktiivisesti maata ja kaavoitamme rakentamisvalmiita tontteja monipuoliseen asumiseen ja yrittämiseen
- Laadimme kevyen ja julkisen liikenteen ohjelman
- Toteutamme suunnitelman mukaiset vuosi-investoinnit yleisilmeeseen, tietoliikenne- ja tieverkostoon
- Tehostamme yhteistyötä maanomistajien ja yritysten kanssa

Mitä seuraamme?

- Palveluverkkosuunnitelman toteuttaminen
- Tonttivaranto ja rakennuslupien määrä
- Asukas- ja yritysmäärän kasvu taajamissa ja kylissä
- Tietoliikenneyhteyksien kattavuus
- Investointien toteutuminen yleisilmeeseen, viihtyvyyteen, tietoliikenne- ja tieverkostoon

Osallisuudella hyvinvointia

Lisäämme kuntalaisten, vapaa-ajan asukkaiden, yritysten, yhdistysten ja kunnan yhteistyötä. Osallisuutta vahvistamalla rakennamme parempaa arkea. Tavoitteena on hyvinvoiva ja luonnostaan tunnettu Loppi.

Mitä tavoittelemme?

- Osallistuvat, hyvinvoivat kuntalaiset ja vapaa-ajan asukkaat
- Pitkäjänteistä yhteistyötä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa
- Uusien asukkaiden kotouttamista ja osallisuuden vahvistamista

Miten pääsemme tavoitteeseen?

- Toteutamme osallisuusohjelman yhdessä paikallisten yhdistysten ja yritysten kanssa
- Yhteiset verkostoitumistapaamiset ja kehittämistilaisuudet eri toimijoiden kanssa
- Tuemme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistävää viestintää
- Kehitämme kuntalaisten hyvinvointia tukevia palveluita
- Lapsi- ja yritysvaikutusten arviointi päätöksenteossa

Mitä seuraamme?

- Kuntalaiskyselyt
- Tapahtumien asiakaspalautteet (suositteluprosentti)
- Kunnan ja kolmannen sektorin yhteisten tilaisuuksien, hankkeiden ja tapahtumien määrä
- Hyvinvointikertomus ja muut hyvinvointia kuvaavat mittarit
- Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakasmäärät

Suunnitelmallinen kasvu

Hallittu kasvu on pitkäjänteisen menestyksemme tae. Luomme monipuolista asumis- ja tonttitarjontaa erilaisten ihmisten ja yritysten tarpeisiin. Toimimme suunnitelmallisesti ja aktiivisesti elinvoimaisen yritystoiminnan mahdollistamiseksi.

Lopen houkuttelevuus asuinkuntana kasvaa. Asiakaslähtöisyys on kaiken toimintamme perusta.

Mitä tavoittelemme?

- Tasaista ja hallittua kasvua ympäristöä kunnioittaen
- Positiivista nettomuuttoa
- Kysyntään vastaavia monipuolisia asumisen ratkaisuja sekä asumis- ja yritystontteja
- Yrittäjämyönteisyyttä
- Meillä onnistuu – toimimme asiakaslähtöisesti

Miten pääsemme tavoitteeseen?

- Palveluohjauksen kehittäminen kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden tueksi
- Luomme kumppanuuksia ja verkostoja yritystoiminnan kehittämisen tueksi ja osallistumme aktiivisesti olemassa olevien verkostojen toimintaan
- Kehitämme markkinointia uusien kuntalaisten hankintaan sekä yritystoiminnan monipuolistamiseen

Mitä seuraamme?

- Asukasluvun/muuttovoiton kehitys
- Toteutuneet tonttikaupat
- Vapaa-ajanasuntojen muutokset vakituisiksi asunnoiksi
- Uudet yritykset kunnassa
- Yrittäjäkyselyt

Onnellinen Loppiratkaisu.

Loppi

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET

2.1. Yleinen taloudellinen kehitys

Toimintaympäristön muutosten ja yleisen taloudellisen kehityksen tarkastelu perustuu valtiovarainministeriön syksyllä 2023 julkaisemaan taloudelliseen katsaukseen. Suomen talous on ajautumassa taantumaan. Katsauksen mukaan alkuvuoden 2023 aikana talouskasvu oli Suomessa yllättävän hyvä palveluiden kasvun ansiosta. Teollisuuden ja rakentamisen tilanne sen sijaan on selkeästi heikompi. Loppuvuoden aikana korkojen ja hintojen nousulla on negatiivinen vaikutus talouden kehitykseen ja tuotannon arvioidaan vähenevän.

Maailmantaloudessa ja samalla myös Suomen taloudessa odotetaan tapahtuvan kysynnän lisääntymistä vuonna 2024. Kysynnän piristymiseen vaikuttavat korkojen ja hintojen nousun pysähtyminen sekä kotitalouksien ostovoiman kääntyminen kasvuun. Investointien osalta vuosien 2023 ja 2024 asuntorakentamisen arvioidaan vähenevän rajusti, mutta energiasiirtymiin liittyvien investointien arvioidaan kasvavan.

Energia- ja raaka-ainemarkkinoiden tilanne on ollut vakautumaan päin. Tästä poikkeaa raakaöljyn hinta, joka on ollut noususuunnassa. Saudi-Arabian ja Venäjän toimeenpanemat tuotannon rajoitteet vaikuttavat raakaöljyn hintaan. Sähkön hintakehitys on vakautunut aikaisempaan vuoteen verrattuna.

Tuotannon kasvun myötä bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,2 prosenttia vuonna 2024 ja 1,8 prosenttia vuonna 2025. Vuoden 2023 bruttokansantuotteen arvioidaan kokonaisuudessaan pysyvän vuoden 2022 tasolla.

Julkinen talous

Suomen julkiseen talouteen on vaikuttanut heikentävästi inflaatiosta johtuva menojen nousu ja talouskasvu onkin seisahtunut. Julkisen talouden velkasuhde on kasvanut korkealle tasolle. Velkasuhteen kasvuun vaikuttavat rakenteelliset syyt sekä vuosikymmenen alussa vallinneet kriisit.

Suomen hallitus on päättänyt julkiseen talouteen vaikuttavista toimista, mutta näistä huolimatta julkisen talouden tilan arvioidaan heikkenevän myös lähivuosina. Julkinen talous tulee pysymään huomattavan alijäämäisenä tulevien vuosien aikana. Hallitusohjelman sopeuttamistoimiin liittyvien toimenpiteiden vaikutuksen arvioidaan olevan kuntatasolla maltillinen.

Kuntahallinnossa talouden arvioidaan jäävän hieman alijäämäiseksi. Kuntien investointimenojen korkeaan tasoon vaikuttavat ikääntynyt rakennuskanta, infran rakentaminen ja muuttoliike. Hyvinvointialueiden talouden arvioidaan jäävän aloitusvuoden lopulla alijäämäiseksi muun muassa mittavien investointien ja henkilöstömenojen vuoksi. Verotulojen kasvun arvioidaan olevan kohtuullista. Verotulojen kasvua kiihdyttää talouskasvun nopeutuminen.

Kansainvälinen talous

Maailmantalouden näkymät jakautuvat kahteen osaan. Osassa maista, kuten Yhdysvalloissa ja Japanissa, talous kasvaa melko nopeasti. Toisaalta muun muassa Euroopassa ja Kiinassa talouden näkymät heikkenevät. Rakentaminen on vaikeuksissa lähes kaikissa maissa.

Nopea inflaatio, Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset ja geopoliittiset jännitteet ovat näkyneet talouden kehityksessä ja maailmankaupassa. Maailmantalouden kasvun arvioidaan hidastuvan vuoden 2023 aikana 2,6 prosenttiin ja kasvavan vuonna 2024 yhteensä 2,9 prosenttiin.

Suomen tavoin myös muussa Euroopassa korkojen ja hintojen nousu on pysäyttänyt talouskasvun. Euroalueella palveluiden myynti on laskenut nopeasti ja teollisuuden tilanne on heikentynyt jo aikaisemmin. Euroopassa erityisesti Saksan taloustilanne näyttää heikolle. Talouskasvu hidastuu euroalueella vuoden 2023 aikana 0,7 prosenttiin ja elpymistä on nähtävissä vuoden 2024 osalta 1,3 prosenttiin.

Yhdysvalloissa taloudessa on tapahtunut kasvua reaalitulojen elpymisen sekä hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Yhdysvaltojen kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan 1,6 prosenttiin vuonna 2023 ja 1,7 prosenttiin vuonna 2024. Kiinassa talouden tilanne on myös haastava, sillä kotimainen kulutus on heikkoa ja vienti ei ole lisääntynyt. Kiinassa toteutetaan elvytystoimia talouskasvun ongelmien ratkaisemiseksi. Kiinan talouden arvioidaan kasvavan 4,6 prosenttiin vuonna 2023 ja kasvu elpyy 4,8 prosenttiin vuonna 2024.

Maailmankaupan kehitys kääntyi huonommaksi vuoden 2022 lopulla ja alkuvuoden 2023 aikana kasvu lähes pysähtyi. Maailmankaupan elpymisestä huolimatta arvioidaan, että kauppa ei kasva lainkaan vuoden 2023 aikana. Vuoden 2024 aikana arvioidaan maailmankaupan kasvua 5,7 prosenttiin kysynnän elpyessä.

2.2. Kuntien taloudellinen kehitys

Suomen Kuntaliiton 10.10.2023 julkaisemat ennakolliset valtionosuuslaskelmat perustuvat kuntien tilinpäätösten 2022 ja talousarvioiden 2023 tietoihin. Valtionosuuslaskelmissa on huomioitu vuoden 2023 alussa hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja rahoituksen vaikutus kunnille kohdentuvaan valtionosuuteen. Valtionosuusjärjestelmään on lisätty toistaiseksi pysyvästi sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuva muutosrajoitin, sekä kunnan talouden tasapainotilan muutoksia rajoittava järjestelmämuutoksen tasaus. Nämä erät ovat osa peruspalvelujen valtionosuutta.

Suomen valtionosuusjärjestelmän rakenne koostuu kahdesta osasta, joita ovat kustannus- ja tarve-erojen tasaus sekä tulopohjan tasaus. Kunnalle osoitettava valtionosuus koostuu hallinnollisesti kahdesta osasta, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (VM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta (OKM).

Kuntasektorin taloudellinen tilanne näyttää kohtuullisen hyvältä vuonna 2023. Sote-uudistuksen vuoksi taloudelliseen tilanteeseen liittyy kuitenkin epävarmuutta. Kuntien talouteen aiheuttaa paineita henkilöstökulujen nousu sopimus-korotusten osalta sekä muu kustannusten nopea nousu. Arvioiden mukaisesti kuntahallinnon menot kasvavat vuosina 2024–2027 hintojen kasvun vuoksi. Vuonna 2025 kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla niiden rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Siirtymään ja hyvinvointialueuudistukseen liittyvät lopulliset talousvaikutukset kuntien kannalta selviävät vasta loppuvuoden 2023 aikana. Valtiovarainministeriön talousarvioehdotuksen mukaisesti ja sote-uudistuksen siirto-laskennan tietojen tarkennuttua, tehdään tämän hetken tiedon mukaan kuntien valtionosuuteen kokonaisuudessaan 97 miljoonan euron lisäleikkaus vuodesta 2024 alkaen. Tarkistuserä huomioidaan vuosien 2024 ja 2025 valtion-osuuksissa. Myös vuoden 2023 valtionosuuden euromäärää on tarkistettu uutta siirtoa vastaavaksi.

Valtionvarainministeriö on käynnistänyt kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen. Suomen hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2025. Uusi lainsäädäntö ja kuntien rahoitusjärjestelmä astuisi voimaan 1.1.2026.

Lähteet:
Valtionvarainministeriö: Taloudellinen katsaus, Syksy 2023, talousnäkymät. Valtionvarainministeriön julkaisuja – 2023:65. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165180
Valtiovarainministeriö: Valtion talousarvioesitykset 2024. https://budjetti.vm.fi/indox/tae/frame_year.jsp?year=2024&lang=fi
Suomen Kuntaliitto: Valtionosuudet, https://www.kuntaliitto.fi/talous/kuntatalous-ja-valtio/valtionosuudet
Suomen Kuntaliitto: Valtionosuuslaskelmat, https://www.kuntaliitto.fi/talous/valtionosuudet/valtionosuuslaskelmat

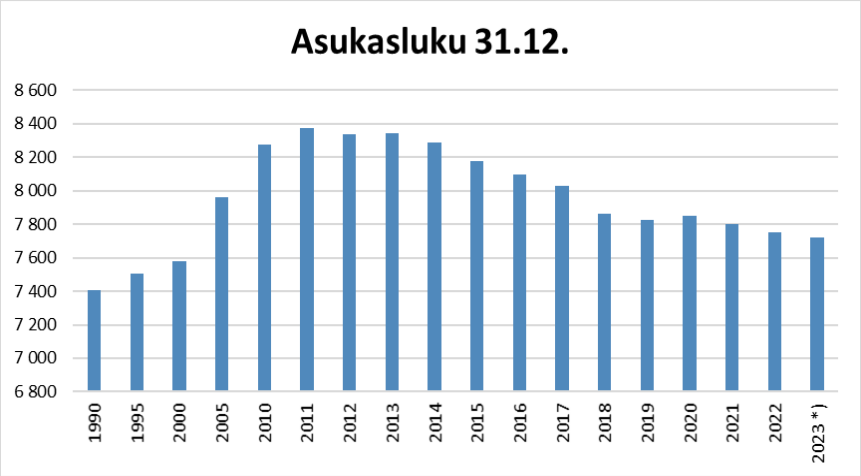
2.3. Väestömuutokset

ASUKASLUVUN KEHITYS 1990–2023

Vuosi	Asukasluku 31.12.	Muutos
1990	7 405	
1995	7 506	101
2000	7 578	72
2005	7 964	386
2010	8 273	309
2011	8 377	104
2012	8 336	-41
2013	8 341	5
2014	8 291	-50
2015	8 175	-116
2016	8 098	-77
2017	8 028	-70
2018	7 861	-167
2019	7 828	-33
2020	7 853	+25
2021	7 799	-54
2022	7 749	-50
2023 *)	7 719	-30

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne, Väestön ennakkotilasto

*) Ennakkotieto syyskuu 2023

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne, Väestön ennakkotilasto

*) Ennakkotieto syyskuu 2023

Loppi on aikaisemmin ollut vahvasti kasvukunta, mutta vuoden 2011 jälkeen asukasluvun kehitys on ollut laskeva. Taustana on osaltaan ollut valtakunnallinen kehitys väestön keskittymisestä isompiin kasvukeskuksiin. Vuoden 2020 aikana asukasmäärä nousi hieman, mutta vuodesta 2021 eteenpäin asukasmäärä on ollut laskeva. Koko Kanta-Hämeen alueella väestö on alkuvuoden 2023 aikana vähentynyt 206 henkilöllä.

LOPEN KUNNAN IKÄRAKENNE

Ikäryhmät	0–4	5–14	15–19	20–34	35–49	50–64	65–79	80–	Yhteensä
Vuosi 2000	434	1 061	466	1 071	1 688	1 581	959	318	7 578
%	5,7	14,0	6,1	14,1	22,3	20,9	12,7	4,2	
Vuosi 2005	473	1 125	458	1 039	1 731	1 764	1 040	334	7 964
Vuosi 2006	492	1 119	458	1 053	1 732	1 743	1 082	327	8 006
Vuosi 2007	510	1 105	486	1 064	1 740	1 796	1 081	340	8 122
Vuosi 2008	503	1 112	491	1 056	1 721	1 819	1 084	360	8 146
Vuosi 2009	503	1 122	509	1 071	1 717	1 854	1 093	375	8 244
Vuosi 2010	504	1 126	500	1 057	1 722	1 842	1 131	391	8 273
Vuosi 2011	495	1 139	511	1 063	1 743	1 831	1 194	401	8 377
Vuosi 2012	473	1 146	514	1 029	1 713	1 808	1 248	405	8 336
Vuosi 2013	477	1 157	483	983	1 716	1 806	1 328	391	8 341
Vuosi 2014	455	1 165	479	953	1 672	1 807	1 366	394	8 291
Vuosi 2015	422	1 117	492	912	1 598	1 817	1 399	418	8 175
Vuosi 2016	397	1 117	446	895	1 561	1 827	1 417	438	8 098
Vuosi 2017	383	1 086	461	845	1 548	1 800	1 449	456	8 028
Vuosi 2018	335	1 045	472	769	1 489	1 805	1 481	465	7 861
Vuosi 2019	306	1 014	501	756	1 456	1 826	1 491	478	7 828
Vuosi 2020	294	966	487	791	1 448	1 836	1 543	488	7 853
Vuosi 2021	298	927	478	773	1 461	1 816	1 520	526	7 799
Vuosi 2022	291	901	473	800	1 448	1 759	1 559	518	7 749
%	3,8	11,6	6,1	10,3	18,7	22,7	20,1	6,7	
Koko maa	4,3	10,8	5,5	18,4	19,0	18,8	17,4	5,9	

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

Kunnan väestön ikärakenne on 2000-luvulla painottunut aikaisempaa enemmän vanhempiin ikäluokkiin, sillä tarkastelujaksolla suurimman osan alle 50-vuotiaiden ikäryhmien suhteellinen osuus kunnan asukasluvusta on pienentynyt ja vastaavasti yli 50-vuotiaiden ikäryhmien suhteellinen osuus kasvanut. Nuorimmissa ikäryhmissä lukumääräinen kehitys on pääasiassa negatiivinen, mikä mahdollisesti tulee näkymään tulevina vuosina muun muassa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kysynnän pienenemisenä.

Koko maan ikärakenteeseen verrattuna 0–4- ja 20–49-vuotiaiden osuudet ovat keskimääräistä pienemmät ja 5–19-vuotiaiden ja yli 50-vuotiaiden osuudet ovat yli maan keskiarvon.

VÄESTÖENNUSTE

Tilasto-keskuksen ennuste 2021	Luonnollinen väestönlisäys			Kuntien välinen muuttoliike			Väestön lisäys	Väestö 31.12.
	Elävänä syntyneet	Kuolleet	Luonnollinen väestönlisäys	Kuntaan muuttaneet	Kunnasta muuttaneet	Kokonais-nettomuutto		
2023	53	86	-33	407	426	-19	-52	7 695
2024	53	88	-35	406	417	-11	-46	7 647
2025	51	88	-37	405	412	-7	-44	7 603
2030	49	93	-44	400	393	7	-37	7 393
2035	47	99	-52	396	365	31	-21	7 254
2040	47	104	-57	388	345	43	-14	7 176

Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste 2021 (30.9.2021)

Kunnan aikaisempien vuosien laskeva väestökehitys heijastuu Tilastokeskuksen vuonna 2021 tekemään väestö-ennusteeseen laskevana väestöennusteena. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan kunnan väkiluvussa tulisi tarkastelujaksolla tapahtumaan laskua ja vuonna 2040 kunnassa olisi 7 176 asukasta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan kuntien välinen muuttoliike kääntyisi kokonaisnettomuuton osalta positiiviseksi vuodesta 2030 eteenpäin.

Vuoden 2020 asukasmäärän nousun jälkeen asukasluku näyttää ennusteen mukaan laskevalta. Kunta näkee tärkeänä tavoitteenaan asukasluvun kehityksen kääntämisen uudelleen kasvuun ja erityisesti kuntaan muuttaneiden määrän kasvun.

VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE

Väestön koulutusaste 2022	Koko maa		Kanta-Häme		Loppi	
15 vuotta täyttänyt väestö yhteensä	4 723 642		145 358		6 557	
Ei perusasteen tutkintoa	1 193 355	25,3 %	38 227	26,3 %	1 949	29,7 %
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	3 530 287	74,7 %	107 131	73,7 %	4 608	70,3 %
Toinen aste	1 905 233	40,3 %	62 227	42,8 %	2 941	44,9 %
Erikoisammattitutkinto	52 131	1,1 %	2 117	1,5 %	119	1,8 %
Korkea-asteen tutkinnon suorittanut, yhteensä	1 572 923	33,3 %	42 787	29,4 %	1 548	23,6 %
Alimman korkea-asteen tutkinnon suorittanut	409 278	8,7 %	15 358	10,6 %	587	9,0 %
Alemman korkeakouluasteen suorittanut	599 447	12,7 %	15 866	10,9 %	614	9,4 %
Ylemmän korkeakouluasteen suorittanut	511 411	10,8 %	10 749	7,4 %	327	5,0 %
Tutkijakoulutusasteen suorittanut	52 787	1,1 %	814	0,6 %	20	0,3 %

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutusrakenne

Tilastokeskuksen vuoden 2022 väestön koulutusrakenne -tilaston mukaisesti koulutusaste on noussut Lopella. Vuonna 2022 tutkinnon 15 vuotta täyttäneistä henkilöistä oli suorittanut 70,3 prosenttia. Vastaavasti vuonna 2021 tutkinnon 15 vuotta täyttäneistä oli suorittanut 68,9 prosenttia. Tämä on hieman koko maan tutkinnon suorittaneiden keski-arvoa (74,7 %) pienempi.

2.4. Työpaikat ja työllisyys

TYÖTTÖMYYSASTEEN KEHITYS 2000–2022

Vuosi	Loppi, %	Riihimäen seutu, %	Koko maa, %
2000	10,5	12,2	14,4
2005	8,4	10,0	10,6
2010	6,8	9,3	10,0
2011	6,0	8,3	9,1
2012	6,0	8,3	9,4
2013	6,9	9,5	11,3
2014	8,3	10,5	12,4
2015	8,8	10,8	13,4
2016	7,6	14,1	13,6
2017	6,3	8,8	11,2
2018	5,3	7,2	9,7
2019	5,7	7,0	9,8
2020	7,4	10,2	13,6
2021	6,4	8,6	10,5
2022	5,4	8,3	9,9
9/2023	4,8	7,7	9,4

Lähde: ELY-keskus, Häme Työllisyyskatsaus 9/2023

Lopen työllisyystilanne on ollut keskimääräisesti hyvä. Kunnan työttömyysaste on pysynyt Kanta-Hämeen matalimpana ja selkeästi matalampana kuin koko maassa keskimäärin. Lopella oli syyskuussa 2023 työttömiä yhteensä 170 henkilöä, joista alle 25-vuotiaita oli 29 henkilöä ja yli vuoden työttömänä olleita 43 henkilöä. Vastaavasti vuotta aiemmin syyskuussa vuonna 2022 oli työttömänä yhteensä 176 henkilöä, joista alle 25-vuotiaita oli 8 henkilöä ja yli vuoden työttömänä oli ollut 70 henkilöä.

2.5. Nettomuutto iän mukaan 2000–2022

	2000	2010	2018	2019	2020	2021	2022
Yhteensä	79	32	-120	-14	41	-41	-25
–4	33	28	-7	10	5	8	22
5–9	6	14	1	1	-1	1	7
10–14	1	-8	-8	1	-9	-5	2
15–19	-24	-40	-54	-46	-51	-58	-65
20–24	-35	-23	-19	-17	3	-42	-5
25–29	36	15	-5	7	28	17	16
30–34	13	21	-9	25	8	25	20
35–39	10	6	-6	-6	8	9	9
40–44	24	7	-4	2	5	0	-5
45–49	10	3	-3	-10	1	9	0
50–54	0	7	2	8	5	10	-14
55–59	5	5	2	8	12	-8	-3
60–64	6	-9	1	11	15	7	-4
65–69	1	0	-1	0	17	-10	3
70–74	-3	3	-5	0	-4	-7	-3
75–	-4	3	-5	-8	-1	3	-5

Lähde: Tilastokeskus, Kuntien välinen muutto

Taulukko osoittaa, että muuttoliike Lopelle on vähentynyt 2000-luvun alkuvuosien jälkeen ja kehitys muuttunut viime vuosina negatiiviseksi. Vuoden 2020 osalta muuttoliike Lopelle oli positiivinen, mutta vuosien 2021 ja 2022 muuttoliike oli jälleen negatiivinen.

2.6. Työpaikat Lopella

ELINKEINO	2010	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Maatalous, metsätalous ja kalatalous	251	183	175	175	173	167	159
Kaivostoiminta ja louhinta	11	3	5	9	4	6	5
Teollisuus	551	483	459	448	441	432	424
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	7	7	5	5	6	5	2
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	45	34	30	34	36	42	43
Rakentaminen	352	353	354	357	363	339	367
Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	539	496	486	491	505	503	505
Kuljetus ja varastointi	283	264	254	272	271	250	250
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	89	95	103	89	86	67	88
Informaatio ja viestintä	97	89	91	87	84	76	83
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	42	40	40	38	37	33	30
Kiinteistöalan toiminta	18	27	23	24	23	25	23
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	147	121	128	124	127	126	111
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	180	212	195	195	224	205	216
Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	177	153	152	152	153	169	162
Koulutus	167	156	167	158	173	172	183
Terveys- ja sosiaalipalvelut	463	454	465	453	476	529	498
Taiteet, viihde ja virkistys	35	56	47	45	41	36	38
Muu palvelutoiminta	78	77	87	75	86	89	87
Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön	0	14	16	12	9	14	10
Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0	0	0	0	0	0	0
Tuntematon	53	45	53	65	55	58	37
YHTEENSÄ	**3 585**	**3 362**	**3 335**	**3 308**	**3 373**	**3 343**	**3 321**

Lähde: Tilastokeskus, työlliset toimialan mukaan

Elinkeinoryhmittely yllä perustuu Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston toimialaluokitukseen. Pääryhmittelynä tarkastellen vuonna 2021 eniten ovat vähentyneet terveys- ja sosiaalipalvelujen sekä ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan työpaikat. Eniten ovat kasvaneet rakentamisen, majoitus- ja ravitsemistoiminnan, koulutuksen sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan työpaikat edelliseen vuoteen verrattuna.

Työssäkäynti	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Alueella työssäkäyvät yhteensä	2 137	2 020	2 040	2 062	2 027	2 021	1 993	1 969
Asuinkunnassaan työssäkäyvät	1 461	1 282	1 246	1 231	1 208	1 225	1 220	1 156
Alueelle pendelöivät	676	738	794	831	819	796	773	813
Asuinkunnan ulkopuolella työssäkäyvät	2 124	2 059	2 116	2 104	2 100	2 148	2 123	2 165

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäynti

Työssäkäynti Lopen kunnan ulkopuolella on pysynyt melko samana viimeisten vuosien aikana. Vuonna 2021 kävi yhteensä 2 165 henkilöä töissä asuinkuntansa Lopen ulkopuolella, kun vuonna 2020 määrä oli 2 123 henkilöä. Vuonna 2021 kävi asuinkunnassaan Lopella töissä yhteensä 1 156 henkilöä, kun määrä oli vuonna 2020 yhteensä 1 220 henkilöä.

3. KUNNAN TALOUDEN TASAPAINO

Lopen kunnassa on pyritty vuoden 2023 aikana talouden tasapainossa pitämiseen kulujen tarkalla seurannalla. Toimialat ovat noudattaneet talousarviota ja reagoineet talousarvion toteutumisen muutoksiin. Resursseja ei ole käytetty harkitsemattomasti talousarvion ulkopuolisiin hankintoihin tai toimintoihin. Tarvittaessa toimialat ovat esittäneet talousarvioon muutoksia, jos korjaavia toimenpiteitä ei ole pystytty tekemään toimialan sisällä.

Yksi kunnan kriittinen menestystekijä on talouden tasapaino. Vuoden 2024 talousarvio on selkeästi alijäämäinen ja taloussuunnitelmakaudella talous tulee saada tasapainoon. Kunta hoitaa edellisten vuosien tavoin tehtävänsä keskimääräistä pienemmin resurssein eikä menojen merkittävä leikkaaminen ole mahdollista ilman rakenteellisia muutoksia.

Lopen kunnan valtuusto päätti 6.11.2023 asettaa tuloveroprosentiksi 8,9 %. Kiinteistöveroprosentit pidettiin edeltävän vuoden tasolla. Kiinteistöveroihin lisättiin voimalaitosten kiinteistöveroprosentiksi 3,1 %.

Kunnan talouteen vaikuttaa yleinen kustannusten ja lainojen korkojen nousu, verotuloarvioiden kasvu ja valtionosuusrahoituksen pieneneminen. Kunnan rahoitusosuudet on arvioitu Suomen Kuntaliiton valtionosuuslaskelman perusteella.

Hämeen liiton julkaisema elinvoimakatsaus syyskuulta 2023 kuvaa sekä Kanta-Hämeessä, Riihimäen seudulla ja Lopella vetovoimaa haasteelliseksi. Lopen väkiluku on laskussa ja työpaikat ovat vähentyneet. Positiivisena signaalina on työllisyyden paraneminen.

Kunnan talouden tasapaino on herkkä ja kunnan taloudellinen tilanne saattaa nopeastikin kääntyä epäedulliseen suuntaan kunnasta riippumattomista syistä. Yleisen talouskehityksen arviointiin kohdistuu epävarmuustekijöitä.

Kunnan velkamäärä kääntyi vuoden 2017 jälkeen laskevaksi. Lainakanta kasvoi vuosina 2022–2023 uudisrakennusten investointitarpeiden myötä. Velkamäärä on arvioitu laskevan talousarviovuonna 2024 ja suunnitelmavuosina 2025–2026. Suunnitelmavuosien matalammasta investointitasosta on ehdottomasti pidettävä kiinni, sillä velan lisääntyminen rasittaisi myös kunnan käyttötaloutta kasvavien korkokustannusten johdosta.

Vuoden 2024 talousarvioehdotus on perusteiltaan realistinen. Käyttötalous on välttämätöntä pitää tiukkana niin, että talous on tasapainoinen ja tulevia investointeja voidaan terveen käyttötalouden kautta rahoittaa mahdollisimman paljon omalla tulorahoituksella lainarahoituksen sijaan.

Toimialojen tulee kaikessa päätöksenteossaan ja toiminnassaan tiedostaa ratkaisujen taloudelliset seuraamukset ja toimia niin, että talousarviossa asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Tämä ohjaa tasapainoisen talouden saavuttamiseen.

Arvio tulevasta kehityksestä

Lopen kunnan talouden tilanne arvioidaan olevan suunnitelmavuosina tiukka. Vuoden 2024 kustannustaso ja rahoitusosuuksien rakenne tulee vaikuttamaan myös vuodesta 2025 eteenpäin. Rahoitusosuuksien kuten valtionosuuden ja verotulojen arvioidaan olevan vuoden 2024 tasolla myös suunnitelmavuosina.

Tulevina vuosina Lopella on edessään muutoksia ikäluokkien henkilömäärien ja palveluntarpeiden osalta. Esimerkiksi muutokset lasten määrissä ja kasvava vanhusväestön määrä vaikuttaa merkittävästi kunnan palveluiden tarpeisiin. Kunnan työvoimakustannusten kehitystä ei voida ennakoida vielä vuotta 2025 pidemmälle. Kunnan asukasluvun ja talouden kehittämisellä on vaikutus palvelujen järjestämiseen ja sen myötä tarvittavaan henkilöstöresurssiin koko kunnan näkökulmasta.

Perusopetuksen oppilasennusteen ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Lopella syntyvien ikäluokat pienenevät. Myös varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on riippuvainen väestönkehityksestä Lopella. Lopelle on syntynyt vuosittain noin 50 lasta ja väestöennusteen mukaan lasten määrä vähenee tulevina vuosina. Toisaalta alle 3-vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen on lisääntynyt, mikä vaikuttaa lapsiryhmien kokoon päiväkodeissa. Esioppilaiden määrän kehittyminen vuosittain ja alueittain on ennusteiden mukaan vuodesta 2024 alkaen suhteellisen tasaista. Tämä vaikuttaa ryhmien muodostamiseen ja siten myös tarvittavan esiopetuksen henkilöstön määrään.

Uuteen hallitusohjelmaan on kirjattu muun muassa perusopetuksen vähimmäistuntimäärän lisääminen 2–3 vuosiviikkotunnilla ja oppimisen tuen vahvistaminen. Tämä lisää perusopetuksen kustannuksia kuluvan eduskuntakauden aikana. Perusopetuksen järjestämiseen vaikuttavat myös opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen valmisteluun tulevat opetuksen laatukriteerit sekä perusopetuksen järjestämisen kriteerit, joilla varmistetaan jokaisen lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen asuinpaikasta riippumatta.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tarve vaihtelee vuosittain. Henkilöstön saatavuus aamu- ja iltapäivätoimintaan on ollut jatkuvasti haasteellista pienten työtuntimäärien vuoksi ja tämä jatkuu todennäköisesti myös tulevina vuosina. Aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta on edelleen tärkeää tehdä yhteistyö yhdistysten ja harrastusseurojen kanssa, joiden avulla taataan lapsille toimintaa kouluilla koulupäivän jälkeen.

Sivistystoimialan tehtäväalueisiin vaikuttavia asioita ovat lisäksi haasteet lukion opiskelijamäärän pitämisessä nykyisellä tasolla, ikäluokkien pienentymisen vaikutukset taiteen perusopetuksen oppilasmääriin ja pääkirjaston tulevien vuosien remonttitarpeet. Lopen opiston merkitys vapaan sivistystyön oppilaitoksena arvioidaan pysyvän jatkossakin nykyisellä tasolla tai kasvavan.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan merkitys ja tarve kasvavat tulevaisuudessa entisestään. Kiristyvä taloudellinen tilanne nostaa tätä tarvetta vielä enemmän. On kyettävä löytämään uudenlaisia toimintatapoja ja kumppanuuksia niin kulttuuri-, liikunta- kuin nuorisopalveluidenkin osalta. Nuorisopalveluissa toiminnan painopisteitä on pystyttävä muuttamaan nopeastikin, jotta voidaan reagoida lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Verkostotyö ja matalan kynnyksen toimintamuodot korostuvat entisestään.

Työllisyyspalveluihin on kohdistumassa isoja muutoksia 1.1.2025 alkaen, kun TE-palvelut siirtyvät valtiolta kuntien vastuulle. Lopen kunta on tehnyt päätöksen yhteisestä Etelä-Hämeen työllisyysalueesta Janakkalan, Hausjärven ja Riihimäen kanssa. Kunnille ja alueille siirtyy pääosa nykyisin TE-toimiston vastuulla olevista henkilöasiakas-, työnantaja- ja yrityspalveluista. ELY-keskuksista tulee siirtymään TE-palvelujen hankinnat ja valtiolta eräät keskitetyt palvelut, joita tuotetaan tällä hetkellä KEHA-keskuksessa. Osana uudistusta uudistetaan myös laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. Työllisyysuudistuksessa kunnan rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan ja varhennetaan. Kunnat osallistuvat työttömyysetuuden perusosan suuruisen osan rahoitukseen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Palvelurakennusten osalta mahdolliset muutokset tapahtuvat laadittavan palveluverkkoselvityksen perusteella. Palvelutarve määrittää rakennusten toiminnallisen tarpeen. Säilytettäviä palvelurakennuksia kunnostetaan tai muutetaan niistä valmistuvien pitkän tähtäimen kunnossapitosuunnitelmien mukaan.

Eedilä-rakennuksen yhteydessä toimiva keskuskeittiö Kasari on elinkaarensa päässä. Ruokapalvelun jatkuminen kunnan omana palveluna edellyttää vuosina 2025–2026 yhtenäiskoulun jakelukeittiön laajennusta valmistuskeittiöksi, jossa jatkossa valmistetaan varhaiskasvatuksen ja koulujen aterioita.

Katujen korjausohjelmaa tullaan toteuttamaan selvästi havaittavien katujen rakennevaurioiden vakavuuden perusteella siten, että ohjelma edistyy vuosittain käyttösuunnitelman mukaisesti jokaisessa taajamassa. Katujen korjaamisen yhteydessä korjataan tarvittaessa myös sen alla oleva vesihuoltolinjasto. Katujen korjaamiseen tarvitaan vuosina 2025–2028 investointimäärärahoja noin 400 000 euroa, joka riittää vähentämään merkittävästi olemassa olevaa katujen peruskorjausvelkaa.

Vesilaitos jatkaa käynnissä olevaa vesihuoltolinjaston sijaintia täydentävää GNSS-kartoitusta. Vuotovesien pienentämiseksi vesilaitos tekee vuosittain tarkastettavan korjausohjelman mukaisesti vuotovesisaneerauksia ja viemärien tiiviyden varmistavia sujutustöitä, missä keskitytään Läyliäisten ja kirkonkylän taajamiin. Riihimäen keskuspuhdistamolle pumpattavan huleveden osuutta saadaan vähennettyä vuosittain rakentamalla järjestelmällisesti hulevesijärjestelmiä ja eriyttämään hulevesi jätevesiviemäristä. Tämä tasapainottaa vesilaitoksen käyttötaloutta. Merkittävin talousvesipuolen saneeraustarve tulee olemaan kirkonkylän ylävesisäiliön allas- ja kattorakenteiden korjaaminen tavoitteellisesti vuonna 2025.

4. HENKILÖSTÖSUUNNITELMA

4.1. Henkilöstömuutokset 2024

Talousarvioehdotukseen sisältyy seuraavat henkilöstölisäykset ja -muutokset:

Kunnanhallitus:
- Hallintosihteerin toimi siirretään kunnanhallituksen alaisuudesta kokonaan hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimialan alaisuuteen 1.1.2024.
- ICT-erityisasiantuntijan nimike muutetaan ICT-päälliköksi 1.1.2024.

Hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimiala:
- Hyvinvointi- ja vapaa-aikapäällikön nimike muutetaan hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtajaksi.
- Hallintosihteerin toimi siirretään kunnanhallituksen alaisuudesta kokonaan hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimialan alaisuuteen 1.1.2024.
- Lisätään nuoriso-ohjaajan työaika 100-prosenttiseksi (vuonna 2023 työaika 40 %).
- Hanketyöntekijä jatkaa määräaikaisena liikuntaneuvonnan hankkeessa, mikäli hanke saa myönteisen rahoituspäätöksen.

Sivistystoimiala:
- 1.9.2023 avatun Päiväkoti Satakielen lisäryhmän määräaikainen lastenhoitaja ajalle 1.1.–31.7.2024.
- Varhaiskasvatukseen määräaikainen erityisavustaja henkilökohtaiseksi avustajaksi ajalle 1.1.–31.7.2024 (hanketyöntekijä ollut lapsen avustajana 31.12.2023 asti).
- Esiopetukseen määräaikainen erityisavustaja henkilökohtaiseksi avustajaksi ajalle 1.1.–31.5.2024, toisen kunnan sijoittama lapsi.
- Joentaan koulu muuttuu kaksiopettajaiseksi 1.8.2024 alkaen nykyisen kolmen opettajan sijaan.
- Lopen yhtenäiskoululle erityisluokanopettaja soveltavalle luokalle (Sivistyslautakunnan päätös 11.5.2023, § 31), oppilasmäärän kasvun takia soveltava luokka jouduttu jakamaan kahtia 1.8.2023 alkaen.
- Lisätään Lopen yhtenäiskoululle koulunkäynninohjaaja soveltavalle luokalle (Sivistyslautakunnan päätös 11.5.2023, § 31), oppilasmäärän kasvun takia soveltava luokka jouduttu jakamaan kahtia 1.8.2023 alkaen.
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus koko vuoden 2024, lisätunteja nykyisille opettajille.
- Lisätään perusopetukseen B1-kieleen yksi (1) vuosiviikkotunti valtakunnallisen määräyksen mukaisesti 7. luokalle 1.8.2024 alkaen, lisätunteja nykyisille opettajille.

Tekninen toimiala:
- Osa-aikaisen tarkastusinsinöörin vakanssi siirretään tekniselle toimialan alaisuuteen 1.1.2024 alkaen.
- Ruokapalveluvastaavien (3), kokkien (2) ja ruokapalvelutyöntekijän (1) vakanssit muutetaan tuotanto-vastaavan vakansseiksi 1.1.2024 alkaen.
- Ruokapalvelutyöntekijöiden (6) vakanssit lakkautetaan.

Ympäristö- ja rakennusvalvonta:
- Osa-aikaisen tarkastusinsinöörin vakanssi siirretään tekniselle toimialan alaisuuteen 1.1.2024 alkaen.
- Jatketaan määräaikaista kiinteistötarkastajan toimea 31.12.2025 saakka.
- Jatketaan määräaikaisen ympäristösuunnittelijan toimea 31.7.2026 saakka. Työpanosta pyritään myymään Hausjärven kunnalle 30–50 %.
- Määräaikainen oppisopimusopiskelija toimistosihteerin tehtävissä 31.3.2025 saakka.

Viran/toimen palkkakustannus voi jakautua useammalle eri tehtäväalueelle ja kustannuspaikalle tehtävänkuvauksiin ja työpanoksen kohdentumiseen perustuen. Kunkin tehtäväalueen vakinaiset ja määräaikaiset virat/toimet on kirjattu jäljempänä käyttötalousosassa kohtaan ”Henkilöstö”.

5. TALOUSARVION RAKENNE, SITOVUUS JA SEURANTA SEKÄ TILIVELVOLLISET

Käyttötalous

Talousarvion valmistelussa on huomioitu 1.1.2023 voimaan tullut hallintosääntö.

Käyttötalousosassa valtuusto asettaa sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat toimielimille. Tavoiteasettelut perustuvat erilliseen Lopen kunnan strategiaan, joka on kunnan toimintaa valtuustokauden ja pidemmälläkin aikavälillä ohjaava asiakirja.

Valtuustoon nähden sitovia ovat tehtäväalueen määrärahat ja tuloarviot sekä erikseen talousarvion perusteluissa sitoviksi määritetyt tavoitteet. Tehtäväaluekohtaisesti on lisäksi toimielinten asettamia toiminnallisia tavoitteita, jotka on tarkoitettu ohjaamaan toimielimen alaista toimintaa, mutta jotka eivät ole valtuustoon nähden sitovia.

Talousarvion yksityiskohtaiset perustelut ovat ohjeellisia, mutta toimialojen tulee noudattaa perusteluissa kuvattua toiminnallista linjaa. Myös talousarviossa esitetyt mittarit ja tunnusluvut ovat ohjeellisia – ne eivät ole valtuustoon nähden sitovia, vaan niiden tarkoituksena on lisätä talousarvion informatiivisuutta.

Toimielimen velvollisuutena on laatia valtuuston hyväksymän talousarvion pohjalta käyttösuunnitelma, jolla tehtäväalueen määräraha jaetaan tulosyksiköille ja kustannuspaikoille, sekä päättää toimialueellaan vastuista ja käyttövaltuuksista.

Investointiosa

Talousarvion investointiosa on valtuustoon nähden sitova toimielintasolla hankeryhmittäin. Poikkeuksena on talonrakennuksen uudisrakentaminen, jonka sitovuus on investointikohdetasoinen.

Kunkin toimielimen tulee talousarvion käyttösuunnitelman hyväksymisen yhteydessä vahvistaa investointimäärärahan jakaminen eri investointikohteille. Vahvistamisen yhteydessä tulee ottaa huomioon hyväksytyn investointisuunnitelman mukainen yksityiskohtaisempi erittely.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa esitetään kokonaistalouden keskeiset erät: varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet sekä suunnitelman mukaiset poistot.

Tuloslaskelmaosan menoista korkomenojen yhteismäärä on valtuustoon nähden sitova määräraha. Vastaavasti tuloista ovat verotulot ja valtionosuudet valtuustoon nähden sitovia tuloarvioita.

Rahoitussuunnitelmaosa

Rahoitusosassa osoitetaan, kuinka menot rahoitetaan. Valtuustoon nähden sitovan erän muodostaa rahoitustarpeen kattamiseksi otettavien pitkäaikaisten lainojen enimmäismäärä.

Raportointi

Talousarvion toteutumisesta raportoidaan kunnanhallitukselle ja lautakunnille kuukausittain tuloslaskelmatasolla. Valtuustolle raportoidaan neljännesvuosi- ja puolivuosikatsausten yhteydessä toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat, keskeiset tilikauden tuottojen ja kulujen määriin vaikuttavat tekijät, sekä ennuste koko vuoden tuloista ja menoista.

Toimialoilla on käyttöoikeuksiensa kautta mahdollisuus toimialueensa talousarvion toteutumisen jatkuvaan seurantaan ja raportointiin.

Tilivelvolliset

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnanhallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet, sekä tehtäväalueiden johtavat viranhaltijat. Kuntalain 125 §:n mukaisesti tilivelvollinen on kunnan toimielimen jäsen ja kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii kunnan johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavissa vastuullisessa tehtävässä. Johtavina / tilivelvollisina viranhaltijoina voidaan pitää toimielimen esittelijöitä ja toimielimen tehtäväalueella itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavia viranhaltijoita.

Lopen kunnan hallintosäännön mukaisesti kunnan tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat määritellään vuosittain valtuuston hyväksymän talousarviorakenteen pohjalta. Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta esihenkilöitä toiminnan valvontavastuusta.

6. TULOSLASKELMA JA RAHOITUSLASKELMA

6.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	**6 121 687**	**4 796 200**	**4 610 500**	**4 610 500**	**4 610 500**
Myyntitulot	1 980 362	2 027 700	1 903 100	1 903 100	1 903 100
Maksutulot	1 809 349	497 800	513 000	513 000	513 000
Tuet ja avustukset	1 268 919	710 400	631 800	631 800	631 800
Muut toimintatulot	1 063 057	1 560 300	1 562 600	1 562 600	1 562 600
Valmistus omaan käyttöön	**39 539**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**
Toimintamenot	**-56 181 581**	**-26 164 800**	**-26 408 600**	**-26 686 000**	**-26 905 000**
Henkilöstömenot	-21 180 047	-16 140 200	-16 606 400	-16 814 000	-17 024 200
Palvelujen ostot	-29 741 131	-5 931 100	-5 736 700	-5 794 100	-5 852 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 789 281	-2 685 700	-2 471 400	-2 483 800	-2 496 200
Avustukset	-1 540 044	-879 300	-940 900	-940 900	-879 300
Muut toimintamenot	-931 079	-528 500	-653 200	-653 200	-653 200
Toimintakate	**-50 020 355**	**-21 338 600**	**-21 768 100**	**-22 045 500**	**-22 264 500**
Verotulot	**33 775 938**	**17 600 000**	**18 031 000**	**18 735 000**	**19 138 000**
Valtionosuudet	**18 681 048**	**7 070 000**	**5 051 400**	**5 708 700**	**5 757 800**
Rahoitustulot ja -menot	**-202 977**	**-303 000**	**-303 000**	**-303 000**	**-303 000**
Korkotulot	17 230	10 000	10 000	10 000	10 000
Muut rahoitustulot	45 385	10 000	10 000	10 000	10 000
Korkomenot	-257 831	-320 000	-320 000	-320 000	-320 000
Muut rahoitusmenot	-7 761	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Vuosikate	**2 233 654**	**3 028 400**	**1 011 300**	**2 095 200**	**2 328 300**
Poistot ja arvonalentumiset	**-2 118 346**	**-2 256 400**	**-2 475 000**	**-2 442 000**	**-2 393 700**
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 118 346	-2 256 400	-2 475 000	-2 442 000	-2 393 700
Tilikauden tulos	**115 308**	**772 000**	**-1 463 700**	**-346 800**	**-65 400**
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	**115 308**	**772 000**	**-1 463 700**	**-346 800**	**-65 400**

Tavoitteet ja tunnusluvut					
Toimintatulot / Toimintamenot, %	11	18	17	17	17
Vuosikate / Poistot, %	105	134	41	86	97
Vuosikate, euro/asukas	288	394	132	276	308
Asukasmäärä vuoden lopussa	7 749	7 695	7 647	7 603	7 557

Tuloslaskelma (ulkoiset ja sisäiset erät)	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	**9 534 917**	**7 378 400**	**7 704 600**	**7 735 300**	**7 828 000**
Myyntitulot	5 393 132	4 609 900	4 997 200	5 027 900	5 120 600
Maksutulot	1 809 810	497 800	513 000	513 000	513 000
Tuet ja avustukset	1 268 919	710 400	631 800	631 800	631 800
Muut toimintatulot	1 063 057	1 560 300	1 562 600	1 562 600	1 562 600
Valmistus omaan käyttöön	**39 539**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**
Toimintamenot	**-59 594 811**	**-28 747 000**	**-29 502 700**	**-29 810 800**	**-30 122 500**
Henkilöstömenot	-21 180 044	-16 140 200	-16 606 400	-16 814 000	-17 024 200
Palvelujen ostot	-33 119 413	-8 485 300	-8 799 400	-8 887 400	-8 976 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 823 893	-2 713 700	-2 502 800	-2 515 300	-2 527 900
Avustukset	-1 540 044	-879 300	-940 900	-940 900	-940 900
Muut toimintamenot	-931 417	-528 500	-653 200	-653 200	-653 200
Toimintakate	**-50 020 355**	**-21 338 600**	**-21 768 100**	**-22 045 500**	**-22 264 500**
Verotulot	**33 775 938**	**17 600 000**	**18 031 000**	**18 735 000**	**19 138 000**
Valtionosuudet	**18 681 048**	**7 070 000**	**5 051 400**	**5 708 700**	**5 757 800**
Rahoitustulot ja -menot	**-202 976**	**-303 000**	**-303 000**	**-303 000**	**-303 000**
Korkotulot	49 215	25 100	38 000	10 000	10 000
Muut rahoitustulot	45 385	10 000	10 000	10 000	10 000
Korkomenot	-289 816	-335 100	-348 000	-320 000	-320 000
Muut rahoitusmenot	-7 761	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Vuosikate	**2 233 654**	**3 028 400**	**1 011 300**	**2 095 200**	**2 328 301**
Poistot ja arvonalentumiset	**-2 118 346**	**-2 256 400**	**-2 475 000**	**-2 442 000**	**-2 393 700**
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 118 346	-2 256 400	-2 475 000	-2 442 000	-2 393 700
Tilikauden tulos	**115 308**	**772 000**	**-1 463 700**	**-346 800**	**-65 400**
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	**115 308**	**772 000**	**-1 463 700**	**-346 800**	**-65 400**

Vuoden 2024 talous on alijäämäinen kustannuskehityksen ja rahoitusmuutosten vuoksi. Talouden tasapaino edellyttää tarkkaa käyttötaloutta, kustannustehokkuutta ja sitä, että asukasluvun kehitys olisi positiivinen. Suunnitelmavuosien aikana on tavoite saada talous tasapainoon. Tuloslaskelman yksityiskohtainen erittely on jäljempänä.

Vuosikate

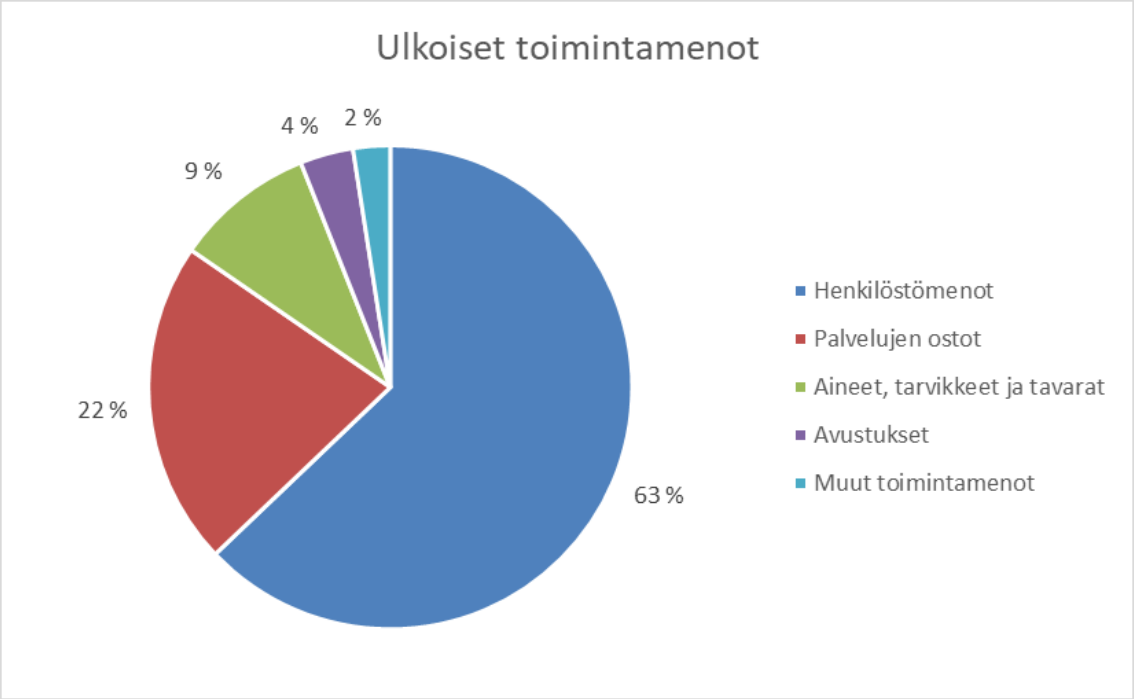
Vuosikate osoittaa, minkä verran kunta pystyy omalla tulorahoituksella kattamaan pitkävaikutteisista tuotannontekijöistä aiheutuneita kuluja eli poistoja ja investointeja. Tasapainoisen talouden yksi keskeinen tunnusmerkki on, että vuosikate riittää poistoihin, jotka puolestaan vastaavat korvausinvestointien määrää. Talousarviossa vuodelle 2024 vuosikate ei riitä kattamaan poistoja, vaan tulos jää 1 463 700 euroa alijäämäiseksi.

Verotulojen ja valtionosuuksien kehittymisellä on keskeinen vaikutus kunnan rahoituspohjaan ja niiden tarkastelu on myöhemmin erikseen.

Laskelma on suunnitelmavuosien 2024–2026 osalta tehty vuoden 2023 kustannustasossa inflaation vaikutusta huomioimatta. Henkilöstökulujen vuotuiseksi reaalikasvuksi on arvioitu 1,25 %.

Poistot

Talousarviossa ja -suunnitelmassa poistojen laskenta perustuu valtuuston 9.11.2020 (§ 38) hyväksymään poisto-suunnitelmaan, joka on voimassa 1.1.2020 alkaen.

6.2. Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma, 1000 €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
ulkoinen					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	2 234	3 028	1 011	2 095	2 328
Tulorahoituksen korjauserät	-160	-570	-570	-570	-570
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-6 896	-6 433	-1 890	-2 025	-1 795
Rahoitusosuudet investointimenoihin	603	580	36	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	287	770	770	770	770
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 932	-2 625	-643	270	733
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten vähennykset	0	22	0	0	0
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	3 060	3 000	1 500	1 000	1 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 697	-3 300	-3 300	-2 500	-2 500
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-28	1 000	1 000	1 000	1 000
Oman pääoman muutokset	335	700	-800	-500	-500
Vaikutus maksuvalmiuteen	-3 597	-1 925	-1 443	-230	233

Tavoitteet ja tunnuslukujen tavoitearvot					
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	4 818	4 131	1 061	-3 478	-6 196
Investointien tulorahoitus, %	35,5	51,7	54,5	103,5	129,7
Laskennallinen lainanhoitokate	1,1	1,3	1,2	1,3	1,1

Talousarviovuoden 2024 vuosikate on vuoden 2023 talousarvion ja vuoden 2022 tilinpäätöksen vuosikatetta matalampi. Toiminnan ja investointien rahavirta on vuosina 2022, 2023 ja 2024 negatiivinen. Vuosille 2025 ja 2026 on arvioitu positiivinen toiminnan ja investointien rahavirta. Vuosiin 2022 ja 2023 on vaikuttanut korkeat investointisuunnitelmat.

Talousarviovuoden 2024 investointitaso on suunniteltu vuosiin 2022 ja 2023 nähden selkeästi pienemmäksi. Vuoden 2024 investointitaso on lähes samalla tasolla suunnitelmavuosien investointitasojen kanssa. Vuoden 2024 ja suunnitelmavuosien matalampi investointitaso on edellytys kunnan velkatason pysymiseksi kohtuullisena.

6.3. Verotulot

Taloussuunnitelma perustuu seuraavaan verotulokertymän arvioon:

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kunnallisvero	28 851 827	13 813 000	14 029 000	14 686 000	15 054 000
Tuloveroprosentti	21,50	8,86	8,9	8,9	8,9
Kiinteistövero	2 106 038	2 132 000	2 360 000	2 356 000	2 356 000
Yhteisövero	2 818 073	1 655 000	1 642 000	1 693 000	1 728 000
Yhteensä	**33 775 938**	**17 600 000**	**18 031 000**	**18 735 000**	**19 138 000**

Verotulokertymän arvio perustuu Suomen Kuntaliiton 10.10.2023 julkaiseman verotuloennustekehikon mukaiseen ennusteeseen. Vuosien 2025 ja 2026 verotuloarviot on arvioitu vuoden 2024 veroprosentin mukaisesti verotuloennustekehikon arvion tasolle. Veroennustekehikon pohjana olevat suunnitelmavuosien asukaslukuarviot pohjautuvat Tilastokeskuksen kuntakohtaiseen väestöennusteeseen.

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
VÄESTÖ ikäryhmitttäin, 31.12.						
0 - 18 vuotiaat	1 633	1 605	*1 553*	*1 513*	*1 475*	*1 424*
Muutos %	*-3,3*	*-1,7*	*-3,3*	*-2,5*	*-2,5*	*-3,5*
19 - 64 vuotiaat	4 120	4 067	*4 024*	*3 971*	*3 936*	*3 911*
Muutos %	*-0,3*	*-1,3*	*-1,1*	*-1,3*	*-0,9*	*-0,6*
+ 65 vuotiaat	2 046	2 077	*2 120*	*2 164*	*2 192*	*2 221*
Muutos %	*0,7*	*1,5*	*2,1*	*2,1*	*1,3*	*1,4*
Asukasluku vuoden lopussa	**7 799**	**7 749**	**7 697**	**7 648**	**7 603**	**7 557**
Muutos %	*-0,7*	*-0,6*	*-0,7*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*

Lähde: Suomen Kuntaliiton 10.10.2023 julkaisema Kuntien verotulojen ennustekehikon kuntatiedosto

6.4. Valtionosuudet

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	10 315 523	3 848 100	2 167 300	2 737 500	2 741 600
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	4 128 497	2 398 000	2 285 800	2 285 800	2 285 800
Verotulojen menetysten korvaus	4 870 287	1 409 000	1 437 900	1 525 000	1 570 000
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-633 259	-585 100	-839 600	-839 600	-839 600
Yhteensä	**18 681 048**	**7 070 000**	**5 051 400**	**5 708 700**	**5 757 800**

Lähteet:
Suomen Kuntaliitto, Valtionosuuslaskelmat, Ennakollinen valtionosuuslaskelma 2024, 10.10.2023.
Valtiovarainministeriö, Kuntatalousohjelman painelaskelmakehikko 10.10.2023.

Valtionosuusjärjestelmä on laskennallinen ja siinä isoin painoarvo on ikärakenteella. Valtionosuusjärjestelmässä tasataan kuntien tulopohjaa verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella, joka sisältyy kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Tasaus perustuu kunnan laskennalliseen verotuloon, johon sisältyvät laskennallinen kunnallisvero ja kunnan osuus yhteisöveron tuotosta. Tasaus joko lisää tai vähentää kunnalle myönnettyä valtionosuutta sen mukaan, onko kunnan verotulo asukasta kohti keskimääräistä pienempi vai suurempi. Valtionosuudessa on huomioitu myös vuodesta 2023 alkaen valtionosuuden muutosrajoitin ja siirtymävaiheen tasaus.

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella on opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusrahoitus, joka sisältää mm. aamu- ja iltapäivätoiminnan, kansalaisopistotoiminnan, liikunta- ja nuorisotyön sekä ylläpitäjäjärjestelmän mukaisen toisen asteen koulutuksen eli Lopella lukion. Valtionosuusjärjestelmän yhteydessä käsitellään myös esi- ja perusopetuksen rahoitukseen liittyen keskitetysti laskettavat kotikuntakorvaukset niiden oppilaiden osalta, jotka suorittavat esi- tai perusopetusta muussa kunnassa kuin omassa kotikunnassaan.

Kunnille maksettavat verotulojen menetysten korvaukset erotetaan peruspalvelujen valtionosuudesta ja maksetaan omalta valtiovarainministeriön momentilta. Verotulojen menetysten korvaukset kirjataan kirjanpidossa kuitenkin valtionosuuksiin.

Vuoden 2024 valtionosuuteen vaikuttavat vuoden 2022 tilinpäätöstiedot, sosiaali- ja terveyspalvelujen vuoden 2022 kustannusten siirtolaskelmat sekä vuoden 2022 väestötiedot. Varsinaiset valtionosuuspäätökset tehdään joulukuun 2023 lopussa.

6.5. Lainakanta

Valtuusto vahvisti vuodelle 2023 kunnanhallituksen lainanottovaltuuksiksi 3,0 miljoonaa euroa. Kunta on lyhentänyt pitkäaikaisia lainoja suunnitellusti kuluvana vuonna. Pitkäaikaista lainaa on lisätty vuoden 2023 aikana 3,0 miljoonalla eurolla. Kunnalla on käytössä edullista lyhytaikaista lainoitusta kuntatodistusohjelmaan perustuen.

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Lainakanta 31.12.	15 897 000	17 822 000	17 022 000	16 522 000	16 022 000
Lainamäärä euroa/asukas	2 051	2 316	2 226	2 173	2 120
Asukasluku	7 749	7 695	7 647	7 603	7 557

Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kunnan lainakanta oli 2 051 euroa asukasta kohti. Kunta on valtakunnan keskiarvoa vähemmän velkaantunut.

Vuoden 2024 talousarviossa on varattu ulkoisiin korkomenoihin 303 000 euroa. Korkotaso on noussut vuodesta 2022 alkaen aikaisempaan korkotasoon verrattuna. Talousarviolaskennassa on huomioitu nousseet korkokustannukset. Lainan lyhennykset tulevat olemaan noin 3,3 miljoonaa euroa vuonna 2024.

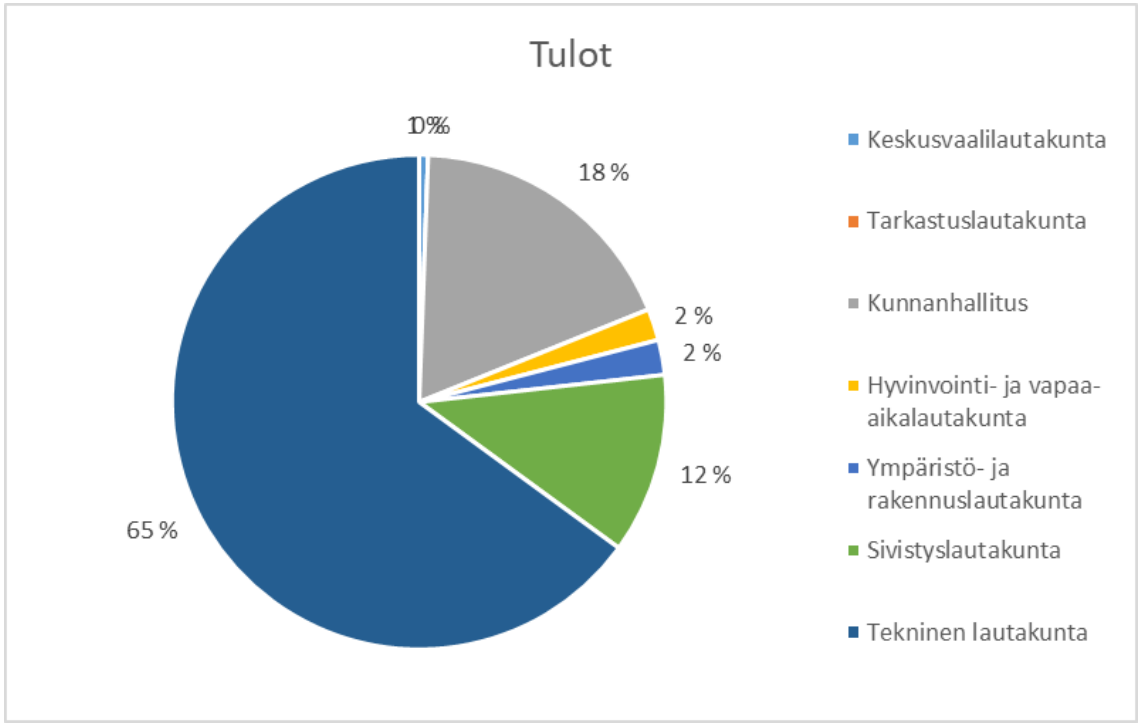
Rahoituslaskelman mukaan kunnan lainarahan tarve vuonna 2024 on arviolta 2 500 000 euroa.

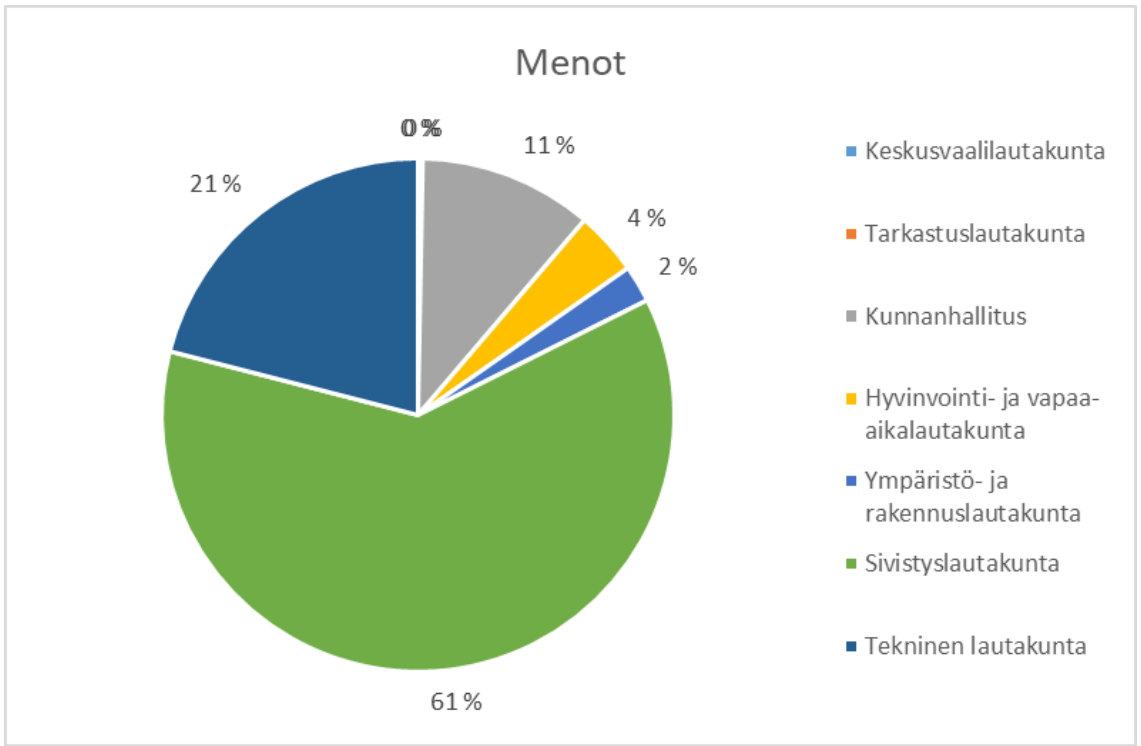
6.6. Talousarvion käyttötalousosan yhteenveto

(sisäiset ja ulkoiset erät)

Toimielin	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos % vrt ta 2023
Keskusvaalilautakunta				
Tulot	16 848	10 000	45 000	0,0
Menot	-15 571	-28 970	-44 610	54,0
Netto	1 277	-18 970	390	
Tarkastuslautakunta				
Tulot	0	0	0	0,0
Menot	-47 360	-42 359	-42 495	0,3
Netto	-47 360	-42 359	-42 495	
Kunnanhallitus				
Tulot	723 289	1 389 100	1 416 200	2,0
Menot	-3 563 532	-3 577 294	-3 235 201	-9,6
Netto	-2 840 243	-2 188 194	-1 819 001	
Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta				
Tulot	73 310	140 800	159 300	13,1
Menot	-647 477	-1 017 852	-1 188 144	16,7
Netto	-574 167	-877 052	-1 028 844	
Ympäristö- ja rakennuslautakunta				
Tulot	135 283	151 600	176 600	16,5
Menot	-437 695	-713 687	-686 528	-3,8
Netto	-302 412	-562 087	-509 928	
*) Perusturvalautakunta/Terveydenhuolto				
Tulot	434 655			
Menot	-17 748 485			
Netto	-17 313 830			
*) Perusturvalautakunta/Sosiaalitoimi				
Tulot	2 051 811			
Menot	-14 336 897			
Netto	-12 285 086			
Sivistyslautakunta				
Tulot	1 131 598	854 400	913 200	6,9
Menot	-15 923 577	-17 106 727	-18 110 365	5,9
Netto	-14 791 979	-16 252 327	-17 197 165	
Tekninen lautakunta				
Tulot	5 007 663	4 862 500	5 024 300	3,3
Menot	-6 874 217	-6 260 111	-6 195 357	-1,0
Netto	-1 866 554	-1 397 611	-1 171 057	
Käyttötalous yhteensä				
Tulot	9 574 456	7 408 400	7 734 600	4,4
Menot	-59 594 811	-28 747 000	-29 502 700	2,6
Netto	-50 020 355	-21 338 600	-21 768 100	

*) Hyvinvointialueelle siirtyneet

Tulot
0 %
18 %
2 %
2 %
12 %
65 %
Keskusvaalilautakunta
Tarkastuslautakunta
Kunnanhallitus
Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta
Ympäristö- ja rakennuslautakunta
Sivistyslautakunta
Tekninen lautakunta

Menot
0 %
11 %
21 %
4 %
2 %
61 %
Keskusvaalilautakunta
Tarkastuslautakunta
Kunnanhallitus
Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta
Ympäristö- ja rakennuslautakunta
Sivistyslautakunta
Tekninen lautakunta

7. KÄYTTÖTALOUS TEHTÄVÄALUEITTAIN

TOIMIELIN: **KESKUSVAALILAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **VAALIT**

Perustehtävä

Valtiollisten ja kunnallisten vaalien sekä kansanäänestyksen järjestelytehtävät.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Presidentinvaali 2024 ja europarlamenttivaalit 2024 toimitetaan lakien ja asetusten mukaisesti, oikea-aikaisesti ja asiallisesti	Virheetön, laillinen vaalitulos	Keskusvaalilautakunta Henkilöstöpäällikkö
	Kuntalaisten osallistaminen, aktiivinen ja monipuolinen vaalitiedottaminen	Äänestysprosentti on vähintään edellisten presidentinvaalin ja europarlamenttivaalien tasolla	Keskusvaalilautakunta Henkilöstöpäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	16 848	10 000	45 000	45 000	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-15 571	-28 970	-44 610	-45 100	0
Toimintakate	*1 277*	*-18 970*	*390*	*-100*	*0*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	1 277	-18 970	390	-100	0

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Lopen kunnan äänestysprosentti	aluevaalien äänestys-prosentti 49,6 %	eduskunta-vaalien äänestys-prosentti 73,0 %	äänestys-prosentti vähintään edellisten vaalien tasolla	äänestys-prosentti vähintään edellisten vaalien tasolla	äänestys-prosentti vähintään edellisten vaalien tasolla

Toiminnalliset muutokset

Presidentinvaali toimitetaan 28.1.2024 ja mahdollinen toinen vaali 11.2.2024. Europarlamenttivaalit toimitetaan 9.6.2024.

Presidentinvaalin ennakkoäänestys tapahtuu 17.–23.1.2024 ja mahdollisen toisen vaalin osalta 31.1.–6.2.2024. Europarlamenttivaalien ennakkoäänestys tapahtuu 29.5.–4.6.2024. Ennakkoäänestykset toteutetaan kirjastossa sijaitsevassa ennakkoäänestyspaikassa. Vaalipäivänä äänestys tapahtuu neljällä äänestysalueella: Kirkonkylässä, Läyliäisissä, Topenolla ja Launosissa.

Vuonna 2025 toimitetaan alue- ja kuntavaalit.
Vuonna 2026 ei ole säännönmukaisia vaaleja.

TOIMIELIN: **TARKASTUSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **TARKASTUSTOIMI**

Perustehtävä

Kuntalain 14. luvussa on määritelty tarkastustoimen tehtävät, joita lautakunta ja tilintarkastaja toteuttavat. Kuntalain (§ 121) mukaan tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi kuntalain (§ 121) mukaisesti:

1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;

2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;

3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;

4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;

5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;

6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

TALOUSARVIO 2024

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-47 360	-28 859	-42 495	-42 900	-43 300
Toimintakate	*-47 360*	*-28 859*	*-42 495*	*-42 900*	*-43 300*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-47 360	-28 859	-42 495	-42 900	-43 300

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TALOUSARVIO 2024

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Kehittämissuunnitelmat ohjaavat taajamien ja kylien kehittämistä	Läyliäisten ja Kirkonkylän kehittämissuunnitelmat toteutettu	Kunnanjohtaja Maankäyttöpäällikkö
	Etätyön tekeminen on mahdollista suurimmassa osassa kuntaa	Tehokkaita tietoverkkoyhteyksiä saatavilla nykyistä laajemmalla alueella kuntaa	Kunnanjohtaja ICT-päällikkö
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Osallisuusohjelma ohjaa kunnassa tehtävää osallisuustyötä	Eri yhteistyötahojen kuuleminen toteutuu asioiden valmistelussa Kuntalaisten hyvinvointia ja osallistumista koskevan kyselyn tulokset hyvällä tasolla	Kunnanjohtaja Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
	Kunnan hankintojen kehittäminen	Hankintakilpailuihin ja tarjous-pyyntöihin vastanneiden tahojen määrä kasvaa edeltävästä vuodesta	Talous- ja hallintojohtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Kuntaan saadaan asukkaiden osalta muuttovoittoa	Kuntien välinen muuttovoitto on positiivinen	Kunnanjohtaja
	Maankäyttöohjelma ohjaa kunnan suunnitelmallista kehittämistä	Kaavoitus on ajan tasalla	Maankäyttöpäällikkö Kunnanjohtaja
Tasapainoinen talous	Strategian mukaiset palveluverkko-, kiinteistö- ja investointisuunnitelmat tukevat kunnan päätöksentekoa ja ohjaavat toimintaa	Ohjelmat on laadittu ja hyväksytty vuoden 2024 aikana ja niiden toimeenpanosta on suunnitelmat	Kunnanjohtaja Talous- ja hallintojohtaja Toimialajohtajat
	Pitkän tähtäimen talous-suunnitelmalla reagoidaan tuleviin muutoksiin	Taloussuunnitelma vuosittain päivitetty ja hyväksytty	Kunnanjohtaja Talous- ja hallintojohtaja Toimialajohtajat
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Loppi on entistä kiinnostavampi työpaikka	Kuntaan on luotu yhtenäinen rekrytointi-ilmoituksen malli Henkilöstön suositteluhalukkuus kasvaa (eNPS) Lähtökyselyt toteutetaan poikkeuksetta	Johtoryhmä Esihenkilöt
	Henkilöstön työhyvinvointi ja työssä jaksaminen paranee	Työhyvinvointikyselyn tulokset ovat parantuneet aiemmasta tasosta	Esihenkilöt

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2024	**Yritysvaikutukset**	**Asteikko -3….3**
Kehittämissuunnitelmat kaikkiin taajamiin	Taajamien kehittämissuunnitelmassa huomioidaan myös yritysten toimintaedellytyksiä ja tarpeita.	3
Laajakaistayhteyksien parantaminen haja-asutusalueilla	Luodaan edellytyksiä yritystoiminnalle myös taajamien ulkopuolella.	3
Osallisuusohjelma on hyväksytty ja viety täytäntöön	Yrittäjien näkökulman huomioon ottaminen päätöksenteossa sekä yritysten ja kunnan yhteistyön tiivistäminen esim. palvelujen tuotannossa tukee paikallista yritystoimintaa.	2
Kunnan hankintojen kehittäminen	Yritykset saavat helpommin tietoa kunnan hankinnoista ja tulevista kilpailutuksista.	2
Maankäyttöohjelma on laadittu	Yritysalueiden kaavoittaminen suunnitelman pohjalta vastaa yritysten tarpeisiin.	3
Strategian mukaisten palveluverkko-, kiinteistö- ja investointisuunnitelmien toteuttaminen	Kunnan ratkaisuilla voi olla vaikutuksia yritysten toimintaan.	2
Henkilöstön suunnitelmallinen koulutus toteutuu strategian mukaisesti	Vähäisiä yritysvaikutuksia.	1
Loppi on entistä kiinnostavampi työpaikka	Yritykset saavat työvoimaa.	3

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	723 288	1 389 100	1 416 200	1 266 200	1 283 900
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-3 563 532	-3 577 294	-3 235 201	-3 267 500	-3 300 200
Toimintakate	*-2 840 244*	*-2 188 194*	*-1 819 001*	*-2 001 300*	*-2 016 300*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-72 755	-114 800	-95 000	-92 000	-85 700
Toimialan kokonaiskustannukset	-2 912 999	-2 302 994	-1 914 001	-2 093 300	-2 102 000

TOIMIELIN: **KUNNANHALLITUS**

TEHTÄVÄALUE: **KESKUSHALLINTO**

Perustehtävä

Huolehtia osaltaan kunnan kehittämisestä, edunvalvonnasta ja johtamisjärjestelmän toimivuudesta sekä kunnan resursseista, joita tarvitaan kunnan kehittämisessä, viranomaistoimintojen hoidossa ja kunnan palvelutuotannossa.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Yhteistyö asukas- ja kyläyhdistysten kanssa on toimivaa ja säännöllistä	Kunnan järjestämät kyläkäräjät kerran vuodessa Kunnan edustus kylien omissa kehitys- ym. tilaisuuksissa	Kunnanjohtaja Toimialajohtajat
	Tietoverkkoyhteyksien parantaminen haja-asutus-alueilla	Uusia tietoverkkoyhteyksiä on rakentunut kuntaan	Kunnanjohtaja ICT-päällikkö
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Yhteistyö yhdistysten ja yritysten kanssa on toimivaa ja säännöllistä	Yhdistystoimijoiden kanssa vähintään 2 tapaamista vuodessa Yrittäjien aamukahveja ja vastaavia yrittäjätilaisuuksia järjestetään vähintään 5 kertaa vuodessa	Kunnanjohtaja Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
	Kunnan hankinnoista viestitään nykyistä selkeämmin ja ennakoivammin	Kunnan verkkosivuille toteutettu hankintojen vuosikello Paikallisten yritysten osallistuminen kilpailutuksiin kasvaa edellisestä vuodesta	Talous- ja hallintojohtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Omakotitalo- ja yritystontteja saadaan myytyä lasku-suhdanteesta huolimatta	Kunta myy 3 yritystonttia ja 10 omakotitalotonttia vuonna 2024	Maankäyttöpäällikkö Kunnanjohtaja
	Kunta hankkii suunnitelmallisesti maata	Maankäyttöohjelma on valmis vuonna 2024	Maankäyttöpäällikkö Kunnanjohtaja
Tasapainoinen talous	Palveluverkkosuunnitelman pohjalta saadaan tehtyä oikeat toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi	Ohjelmien toteutuksella saadaan kunnan talous suunnitelmavuosille tasapainoon	Kunnanjohtaja Talous- ja hallintojohtaja Toimialajohtajat
	Kuntaan saadaan uusia yrityksiä	Yhteisöverojen määrä kasvaa edellisestä vuodesta	Kunnanjohtaja Maankäyttöpäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Peruspalveluita koskevan kriittisten resurssien nyky-tilan arvioinnin laatiminen	Arviointi on toteutettu vuoden 2024 aikana ja sen pohjalta on voitu suunnitella resurssien suuntaamista ja seuraavan vuoden koulutuksia	Henkilöstöpäällikkö
	Henkilöstön koulutus-tarpeisiin vastataan resursseja oikealla tavalla suuntaamalla	Henkilöstökyselyn ja lähtökyselyn koulutusta ja osaamista koskevat tulokset hyvällä tasolla	Henkilöstöpäällikkö Esihenkilöt
	Kehityskeskustelut tukevat koulutuksen suuntaamista ja työhyvinvoinnin lisääntymistä	Kehityskeskustelut käydään vuosittain Kehityskeskusteluissa on paneuduttu myös osaamiseen ja työhyvinvointiin liittyviin kysymyksiin	Esihenkilöt

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	215 731	475 500	352 600	352 600	352 600
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-2 524 730	-2 452 913	-2 028 827	-2 049 100	-2 069 600
Toimintakate	*-2 308 999*	*-1 977 413*	*-1 676 227*	*-1 696 500*	*-1 717 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-68 135	-111 300	-92 400	-90 100	-84 200
Tehtävän kokonaiskustannukset	-2 377 134	-2 088 713	-1 768 627	-1 786 600	-1 801 200

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	9	8	8	8

Perustetut virat/toimet (8):
Kunnanjohtaja, talous- ja hallintojohtaja, ICT-päällikkö, ICT-suunnittelija, ICT-tukihenkilö, taloussuunnittelija, viestintäsuunnittelija, asianhallintasihteeri.

Toiminnalliset muutokset

Joukkoliikenteen tarjonnassa seurataan palvelutarpeita ja kehitetään tarjontaa mahdollisuuksien mukaan. Vuonna 2024 toteutetaan joukkoliikenteen kilpailutukset.

Silmänkannon ja muiden yritysalueiden markkinointia tehostetaan edelleen vuoden 2024 aikana.

Maankäytön palvelualueen muodostamisella pyritään sujuvoittamaan ja tehostamaan lupaprosessia entisestään.

ICT-palveluiden suurena toiminnallisena asiana perustyön ohessa on 30.4.2024 asti PALMU-hankkeen edistäminen. Hanke on Lopen ja Hausjärven kuntien sekä Riihimäen kaupungin yhteinen ICT-palveluiden muutosten hallinnan kehittämishanke.

TOIMIELIN: **KUNNANHALLITUS**

TEHTÄVÄALUE: **HENKILÖSTÖHALLINTO**

Perustehtävä

Lopen kunnan keskitettyyn henkilöstöhallintoon ja henkilöstöpolitiikan kehittämiseen sisältyvät keskitetty henkilöstökoulutus, esihenkilötyön tukeminen, yhteistoiminta, työsuojelu, työterveyshuollon ja työkykyasioiden koordinointi, työhyvinvointitoiminta sekä palkkavaraukset.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Esihenkilö- ja työntekijätaitoja vahvistetaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja tulevaisuuden vaatimuksiin	Kokemus osaamisesta ja työhön vaikuttamismahdollisuuksista > 4,0 Henkilöstön suositteluhalukkuus kasvaa edelliseen mittaukseen verrattuna	Henkilöstöpäällikkö Esihenkilöt
	Laadimme peruspalveluita koskevan kriittisten resurssien nykytila-arvion	Nykytila-arvio on valmistunut	Henkilöstöpäällikkö Toimialajohtajat Esihenkilöt
	Korvaavan työn käyttö lisääntyy työyksiköissä	Korvaavan työn määrä 100 pv Sairauspoissaolojen määrä laskee edelliseen vuoteen verrattuna	Henkilöstöpäällikkö Esihenkilöt

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	31 117	8 600	8 600	8 600	8 600
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-401 068	-455 011	-470 979	-475 700	-480 500
Toimintakate	*-369 951*	*-446 411*	*-462 379*	*-467 100*	*-471 900*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-4 620	-3 500	-2 600	-1 900	-1 500
Tehtävän kokonaiskustannukset	-374 571	-449 911	-464 979	-469 000	-473 400

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	2	2	2	2

Perustetut virat/toimet (2): Henkilöstöpäällikkö, henkilöstösihteeri.

Toiminnalliset muutokset

Esihenkilöiden työkykyjohtamista vahvistetaan ottamalla käyttöön työterveyshuollon Kompassi-työkalu.

TOIMIELIN: **KUNNANHALLITUS**

TEHTÄVÄALUE: **TYÖLLISYYSPALVELUT**

Perustehtävä

Lopen kunnan työllistämistä edistävä toiminta järjestää ja tuottaa sekä koordinoi työllistämisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävää toimintaa kunnan alueella. Erilaisia työllistämisen palveluja ja työtoimintaa pyritään järjestämään asiakkaan tarpeet kartoittaen. Näitä palveluja ovat muun muassa yritysyhteistyö, työkokeilu, velvoitetyöllistäminen ja palkkatuettu työ.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Yritysten ja kolmannen sektorin tukeminen työvoiman löytämisessä ja työllistämisessä	Myönnettyjen yritystukien ja nuorten yritystukien määrä Nuorten työllistäminen yrityksille	Työllisyyskoordinaattori
	Mahdollisten taloudellisten tukien tunnettavuuden lisääminen	Myönnettyjen yritystukien ja nuorten yritystukien määrä Nuorten työllistäminen yrityksille	Työllisyyskoordinaattori
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen	Työttömyysaste, työmarkkinatuen kuntaosuuksien määrä ei nouse	Työllisyyskoordinaattori
	Palkkatukityön mahdollistaminen ja tietoisuuden lisääminen	Palkkatukihenkilöiden määrä	Työllisyyskoordinaattori
	Työkokeilun mahdollistaminen	Työkokeilijoiden määrä	Työllisyyskoordinaattori
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Tiivis verkostotyö muiden työllisyyden toimijoiden kanssa	TYP-työ, aktiivinen verkostotyö	Työllisyyskoordinaattori
	Työllistämistoimenpiteiden vaikuttavuus kasvaa	Palkkatuella työllistetyt työllistyvät avoimille työmarkkinoille	Työllisyyskoordinaattori
	Vaikeasti työllistettävät saadaan työmarkkinoille tai työllisyys-toimenpiteiden piiriin	Sijoitus työllisyyskatsauksessa (Hämeen ELY-keskus)	Työllisyyskoordinaattori
Tasapainoinen talous	Lopella on maakunnan pienin työttömyysaste	Sijoitus työllisyyskatsauksessa (Hämeen ELY-keskus)	Työllisyyskoordinaattori
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstön työhyvinvoinnin lisääminen	Henkilöstön sairauspoissaolojen määrä	Kunnanjohtaja
	Osaamisen kehittäminen, kouluttautuminen	Koulutuksiin on osallistuttu koulutussuunnitelman mukaisesti	Työllisyyskoordinaattori

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	205 724	165 000	165 000	165 000	165 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-461 303	-512 241	-578 790	-584 500	-590 300
Toimintakate	*-255 579*	*-347 241*	*-413 790*	*-419 500*	*-425 300*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-255 579	-347 241	-413 790	-419 500	-425 300

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	1	1	1	1

Perustetut virat/toimet (1): Työllisyyskoordinaattori.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Nuorten työpajatoiminta	480	1 000	1 000	1 000	1 000
Palkkatuella työllistettyjen määrä	23	20	20	20	20

Toiminnalliset muutokset

Vuodelle 2024 ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia.

TOIMIELIN: **KUNNANHALLITUS**

TEHTÄVÄALUE: **MAANKÄYTTÖ**

Perustehtävä

Huolehtia kunnan alueen suunnitelmallisesta maankäytöstä yleiskaavoituksen ja asemakaavoituksen avulla siten, että kunnan alueen asumisen, yrittämisen, erilaisten palvelutoimintojen ja vapaa-ajan toiminta- ja sijoittumisedellytykset pystytään turvaamaan arvostaen ja huomioiden kunnan luonto- ja kulttuurimaisemalliset arvot.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Taajamien kehittämis-suunnitelmat	Valmiit suunnitelmat	Tekninen johtaja Maankäyttöpäällikkö
	Rakennusten käyttötarkoituksen muutokset	Poikkeamispäätösten lukumäärä	Maankäyttöpäällikkö
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Asemakaavat ajan tasalla	Asemakaavamuutokset toteutettu tarvittavin osin Lainvoimaisten kaavojen lukumäärä	Maankäyttöpäällikkö
	Yleiskaavojen päivitykset	Yleiskaavat päivitetty tarvittavin osin Lainvoimaisten kaavojen lukumäärä	Maankäyttöpäällikkö
Tasapainoinen talous	Kestävä maanhankinta	Maata hankittu maankäyttöohjelman ja kunnan tarpeiden mukaisesti Maasta maksettu markkinahinta Kauppojen lukumäärä	Kunnanjohtaja Maankäyttöpäällikkö
	Puisto- ja kaava-alueilla toteutetaan hakkuita tarpeen ja tilanteen mukaan	Toteutetut puisto- ja kaava-alueiden hakkuut Myyntitulojen määrä	Kunnanjohtaja Maankäyttöpäällikkö
	Kunta huolehtii metsä-omaisuudestaan uuden laadittavan metsä-suunnitelman pohjalta Hakkuut toteutetaan metsä-lakiin, metsäsuunnitelmaan ja PEFC-sertifioinnin vaatimuksiin perustuen	Metsänhoitotoimenpiteet toteutuneet metsäsuunnitelman mukaisesti Hakkuut toteutettu metsälain, metsä-suunnitelman ja PEFC-sertifioinnin vaatimusten mukaisesti	Kunnanjohtaja Maankäyttöpäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Koulutus	Koulutuspäivät / tunnit	Maankäyttöpäällikkö
	Työhyvinvointi kunnossa	Sairauslomapäivät	Maankäyttöpäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	270 716	740 000	890 000	740 000	757 700
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-176 431	-157 129	-156 605	-158 200	-159 800
Toimintakate	*94 285*	*582 871*	*733 395*	*581 800*	*597 900*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	94 285	582 871	733 395	581 800	597 900

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	1	1	1	1

Perustetut virat/toimet (1): Maankäyttöpäällikkö.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Myydyt omakotitalotontit	12+4	15	15	15	15
Myydyt yritystontit	1	2	2	2	2

Toiminnalliset muutokset

Vuonna 2024 jatketaan vuonna 2019 aloitettua omakotitalotonttien myyntikampanjaa siten, että vuoden 2022 jälkeen vielä myymättä olevat omakotitalotontit maksavat 1 000 euroa kappale niiden aiemmasta hinnasta riippumatta. Hintatarjous ei koske rivitalo- eikä yritystontteja, eikä uusia toteutettavia tonttialueita.

Launosten Marjarinteen alueen markkinointia ja tonttimyyntiä jatketaan. Jylhäkumpu II -alueen yritystontit tulevat tarjontaan.

Rivitalotontteja saadaan markkinoinnin piiriin. Tavoite on saada yhtiömuotoista uudistuotantoa Lopen alueelle.

Metsänmyyntiä toteutetaan hyväksytyn uuden metsänhoitosuunnitelman mukaisesti.

TOIMIELIN: HYVINVOINTI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2024

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Tapahtumien määrä pysyy vuoden 2023 tasolla	Osallistujamäärä ja asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Loppilaisten osallisuuden kokemus vahvistuu	Lopelle myönnetään UNICEFin Lapsi-ystävällinen kunta -status ja osallisuus-ohjelma ohjaa osallisuustyötä Lopella	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Tapahtumat ja osallistuja-määrät pysyvät vähintään vuoden 2023 tasolla	Osallistujamäärä ja asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja Kulttuurituottaja Liikuntasuunnittelija Nuorisotyön koordinaattori
Tasapainoinen talous	Tapahtumat toteutetaan siten, että kulurakenne on tasapainossa	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
	Hyte-kerroin nousee vuodesta 2023	Hyte-kerroin on suurempi kuin vuonna 2023	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Hyvinvointi- ja vapaa-aika-palveluiden henkilöstön työssäjaksaminen kohenee	Henkilöstön työtyytyväisyyskysely, työtyytyväisyyden keskiarvo on 4 (asteikko 1–4)	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2024	**Yritysvaikutukset**	**Asteikko -3….3**
Tapahtumien määrä pysyy vuoden 2023 tasolla	Lisää paikallisten yritysten näkyvyyttä ja yhteistyötä	+3
Loppilaisten osallisuuden kokemus vahvistuu	Osallisuusohjelma kannustaa aktiiviseen yhteistyöhön kunnan kanssa, positiivinen imago vahvistuu UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -statuksen myötä	+2
Tapahtumat ja osallistujamäärät pysyvät vähintään vuoden 2023 tasolla	Lisää paikallisten yritysten näkyvyyttä ja yhteistyötä	+3
Hyte kerroin nousee vuodesta 2023	Kuntalaisten hyvinvoinnin tila heijastuu yleiseen ilmapiiriin kunnassa	+1

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	73 310	140 800	159 300	162 300	162 300
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-647 477	-1 017 852	-1 188 145	-1 200 000	-1 212 000
Toimintakate	*-574 167*	*-877 052*	*-1 028 845*	*-1 037 700*	*-1 049 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-28 606	-63 300	-44 400	-62 500	-60 300
Toimialan kokonaiskustannukset	-602 773	-940 352	-1 073 245	-1 100 200	-1 110 000

TOIMIELIN: **HYVINVOINTI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **HYVINVOINTI**

Perustehtävä

Huolehtia osaltaan kunnan hyvinvointitehtävistä ja kuntalaisten hyvinvoinnin tukemisesta ja lisätä osallisuutta.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Tapahtumien määrä pysyy vuoden 2023 tasolla ja tapahtumia järjestetään eri-ikäisille	Osallistujamäärä ja asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Loppilaisten osallisuuden kokemus vahvistuu	Osallisuusohjelma johtaa kunnassa tehtävää osallisuustyötä Loppi saa UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -statuksen	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Tapahtumat ja osallistuja-määrät pysyvät vähintään vuoden 2023 tasolla	Mukana olevien yritysten ja yhdistysten määrä Tapahtumien määrä Osallistujamäärä sekä asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja Kulttuurituottaja Liikuntasuunnittelija Nuorisotyön koordinaattori
Tasapainoinen talous	Tapahtumien kustannus-rakenne on tasapainossa ja tapahtumat toteutuvat suunnitellusti	Tapahtumat toteutuvat suunnitellusti	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
	Hyte-kerroin nousee vuodesta 2023	Hyte-kerroin on noussut vuodesta 2023	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Hyvinvointi- ja vapaa-aika-palveluiden henkilöstön työssäjaksaminen kohenee	Henkilöstön työtyytyväisyyskysely, työtyytyväisyyden keskiarvo on 4 (asteikko 1–4)	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	0	41 500	41 500	41 500	41 500
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	0	-205 054	-251 452	-254 000	-256 500
Toimintakate	*0*	*-163 554*	*-209 952*	*-212 500*	*-215 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	0	-163 554	-209 952	-212 500	-215 000

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	1	2	2	2

Perustetut virat/toimet: Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja, hallintosihteeri.

Toiminnalliset muutokset

Tehtäväalue on perustettu vuonna 2023 ja toimintaan kuuluvat hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimialan johtaminen ja hallinto. Tehtäväalue vastaa yhdyspintatyöskentelystä OmaHämeen kanssa ja vastaa kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistävien palveluiden toteutumisesta ja kehittämisestä. Toimialaan kuuluu myös kotoutumisen edistäminen ja maahanmuuton palvelut sekä vaikuttamiselimistä vammais- ja vanhusneuvostot. Haasteita toimialalle tuo vuodelle 2024 kiristyvä kuntatalous sekä hyvinvointialueen kiristyvä taloustilanne.

TOIMIELIN: **HYVINVOINTI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **KULTTUURIPALVELUT**

Perustehtävä

Laissa kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä. Kunnan kulttuuripalvelut luo puitteet kunnassa tapahtuvalle kulttuuritoiminnalle yhdessä eri toimijatahojen kanssa.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Järjestetään 10 kesätoritapahtumaa	Osallistujamäärä Osallistuvien yritysten määrä Asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Kulttuurituottaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Järjestetään kulttuuritapahtumia eri-ikäisille eri puolella kuntaa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa	Osallistujamäärä Asiakaspalaute on 75-prosenttisesti hyvää tai erittäin hyvää	Kulttuurituottaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Tapahtumamäärä pyritään pitämään vuoden 2023 tasolla	Toteutuneiden tapahtumien määrä	Kulttuurituottaja
Tasapainoinen talous	Tapahtumien osallistujamäärä pysyy vuoden 2023 tasolla	Toimintatuotot toteutuvat suunnitellusti	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja Kulttuurituottaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Hyvinvointi- ja vapaa-aika-palveluiden henkilöstön työssäjaksaminen kohenee	Henkilöstön työtyytyväisyyskysely, työtyytyväisyyden keskiarvo on 4 (asteikko 1–5)	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	15 720	13 500	16 000	16 000	16 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-166 039	-225 260	-125 236	-126 500	-127 800
Toimintakate	*-150 319*	*-211 760*	*-109 236*	*-110 500*	*-111 800*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-7 346	-4 900	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-157 665	-216 660	-109 236	-110 500	-111 800

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	0,60	0,55	0,55	0,55

Perustetut virat/toimet: Kulttuurituottaja (55 %).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toteutetut aikuisille suunnatut konsertit/kulttuuritapahtumat	39	65	65	65	65
Toteutetut lapsille suunnatut konsertit/kulttuuritapahtumat	8	12	12	12	12
Vastikkeellisten avustusten hakijat	12	15	3	3	3

Toiminnalliset muutokset

Kulttuuritoiminnan merkitys hyvinvointia lisäävänä toimintana korostuu. Tapahtumien saavutettavuus on tärkeää, kuitenkin kiristyvä taloudellinen tilanne haastaa toimialaa. On löydettävä uusia tapoja toimia, jotta toimintaa pystytään pitämään aiempien vuosien tasolla.

TOIMIELIN: **HYVINVOINTI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **LIIKUNTAPALVELUT**

Perustehtävä

Edellytysten luominen kuntalaisten liikunnalle. Kehittää toimivia yhteistyöverkkoja sekä terveyttä edistävää liikuntaa huomioon ottaen kaikki ikäryhmät ja myös erityisryhmien liikunta. Tehtäväalue sisältää määrärahat liikunta-toiminnalle, liikuntasalitoiminnalle sekä ulkoilureitistöjen ylläpitoon.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Erilaiset tapahtumat eri taajamissa ja kylissä	Osallistujamäärä ja palautteen keskiarvo on 8 (asteikko 1–10)	Liikuntasuunnittelija
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Tapahtumien järjestetään vähintään 15 vuonna 2024	Toteutuneet tapahtumat, osallistujamäärät sekä palautteen keskiarvo on 8 (asteikko 1–10)	Liikuntasuunnittelija
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Liikuntaneuvonta jatkuu ja vakiintuu osaksi hyvinvointi-palveluiden toimintaa	Liikuntaneuvonnan hanke jatkuu vuonna 2024 ja laajenee koskemaan kaiken ikäisiä kuntalaisia Asiakaspalautteen keskiarvo on 8 (asteikko 1–10)	Liikuntasuunnittelija
Tasapainoinen talous	Tapahtumien ja kurssien osallistujamäärä pysyy vuoden 2023 tasolla	Toimintatuotot toteutuvat suunnitellusti	Liikuntasuunnittelija
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Hyvinvointi- ja vapaa-aika-palveluiden henkilöstön työssäjaksaminen kohenee	Henkilöstön työtyytyväisyyskysely, työtyytyväisyyden keskiarvo on 4 (asteikko 1–5)	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	42 612	48 300	57 800	60 800	60 800
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-247 374	-300 118	-500 637	-505 600	-510 700
Toimintakate	*-204 762*	*-251 818*	*-442 837*	*-444 800*	*-449 900*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-21 260	-58 400	-44 400	-62 500	-60 300
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-226 022**	**-310 218**	**-487 237**	**-507 300**	**-510 200**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	2	2	2	2

Perustetut virat/toimet (2): Liikuntasuunnittelija, liikunnanohjaaja.

Mittarit ja tunnusluvut

Kävijämäärät	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Elmolan liikuntasalin käyttäjät	14 577	21 000	15 000	15 000	15 000
Lastikka			20 000	20 000	20 000
Launosten liikuntasalin käyttäjät	6 686	7 000	7 000	7 000	7 000
Läyliäisten liikuntasalin käyttäjät	3 686	7 000	7 000	7 000	7 000
Loppisalin käyttäjät	3 749	7 000	7 000	7 000	7 000
Kuntosalikortit	258	450	450	450	450
Kuntoliikuntaryhmät	12	10	10	10	10
Nuorten liikuntaryhmät	2	2	2	2	2

Toiminnalliset muutokset

Kuntatalouden kiristyvä tilanne haastaa toimialaa. Toimintaa on kohdennettava entistä tarkemmin valittuihin kohderyhmiin ja tätä kautta lisätään vaikuttavuutta. Kiristyvä taloudellinen tilanne heijastuu hankkeisiin ja niiden määrä vähenee lähitulevaisuudessa. Lisäksi hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta nousee esille entistä vahvemmin.

TOIMIELIN: **HYVINVOINTI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **NUORISOPALVELUT**

Perustehtävä

Lasten ja nuorten tasa-arvoisen vapaa-ajan kehittäminen sekä kasvun ja osallisuuden tukeminen. Tehtäväalue sisältää määrärahat kunnan nuorisotyöhön, kerhotoimintaan ja nuorisotyön ostopalveluihin (etsivä nuorisotyö ja Ohjaamo).

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Nuorisotilat ovat aktiivisessa käytössä	Nuorisotilojen kävijämäärä Asiakaspalautteen keskiarvo on 8 (asteikko 1–10)	Nuorisotyön koordinaattori
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Nuorten osallisuus vahvistuu kunnan päätöksenteossa	Loppi saa UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -statuksen	Nuorisotyön koordinaattori
	Suomen harrastamisen mallin mukainen toiminta kasvaa	Suomen harrastamisen mallin mukainen toiminta laajenee Kurssimäärä nousee verrattuna vuoteen 2023 ja asiakaspalautteen keskiarvo on 8 (asteikko 1–10)	Nuorisotyön koordinaattori
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Nuorisovaltuuston kiinnostavuus nuorten keskuudessa kasvaa	Motivaatiokirjeiden määrä	Nuorisotyön koordinaattori
Tasapainoinen talous	Tapahtumien osallistujamäärä pysyy vuoden 2023 tasolla	Toimintatuotot toteutuvat suunnitellusti	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Hyvinvointi- ja vapaa-aika-palveluiden henkilöstön työssäjaksaminen kohenee	Henkilöstön työtyytyväisyyskysely: Työtyytyväisyyden keskiarvo on 4 (asteikko 1–5)	Hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	14 978	37 500	44 000	44 000	44 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-234 064	-287 420	-310 820	-313 900	-317 000
Toimintakate	*-219 086*	*-249 920*	*-266 820*	*-269 900*	*-273 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-219 086**	**-249 920**	**-266 820**	**-269 900**	**-273 000**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	3	3	3	3

Perustetut virat/toimet (3): Nuoriso-ohjaaja, vapaa-aikaohjaaja ja nuorisotyön koordinaattori.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Nuorisotilojen käyttäjät yhteensä	3 066	6 500	6 500	6 500	6 500
Kuntalan nuorisotilan käyttäjät	1 815	4 500	4 500	4 500	4 500
Launosten nuorisotilan käyttäjät	622	1 000	1 000	1 000	1 000
Läyliäisten nuorisotilan käyttäjät	389	1 000	1 000	1 000	1 000

Toiminnalliset muutokset

Lasten ja nuorten yleinen pahoinvointi yhteiskunnassa heijastuu moninaisina tarpeina nuorisotyöhön. Tähän yhdistettynä kuntatalouden kiristyvä tilanne haastaa nuorisotyön resursointia. Toiminnan painopisteitä on pystyttävä nopeastikin muuttamaan ja reagoimaan vaihtuviin olosuhteisiin. Suomen harrastamisen mallin kautta löydetään mielekkäitä ja helposti saavutettavia harrastuksia loppilaisille nuorille ja toiminnan kautta saavutetaan yhä useampi loppilainen nuori.

TOIMIELIN: YMPÄRISTÖ- JA RAKENNUSLAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2024

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Rakennetun ympäristön tila siistiytyy	Vuosittaisia siisteyskierroksia on jatkettu ja havaituista puutteista annettu siivous-/korjauskehotukset	Ympäristöpäällikkö Rakennustarkastaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Tiedon jakaminen tiimin sisällä, osallistetaan roolista riippumatta prosesseihin	Tiedon ja kuormituksen jakaminen Henkilöstötyytyväisyys	Rakennustarkastaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Ympäristönsuojelun lupaprosessit ovat tehokkaita	Lupa käsitellään päättämis-kelpoisuudesta kuukauden sisällä	Ympäristöpäällikkö
	Rakennusvalvonnan lupaprosessin läpivientiä tehostetaan	Luvat käsitellään kuukauden sisällä saapumisesta	Rakennustarkastaja
Tasapainoinen talous	Tehokkaammat lupaprosessit	Aikataulutus ja laskutus	Rakennustarkastaja
	Ohjelmistojen ja toimintatapojen läpikäynti	Ohjelmistokartoitus	Rakennustarkastaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Ympäristönsuojelun henkilöstö on pitkäaikaista	Määräaikaisuutta jatkettu	Ympäristöpäällikkö
	Työnkuvausten ja -tehtävien määrittäminen ja työkuorman tasaaminen	Henkilöstön pysyvyys Lupaprosessien selkeys Palaute kuntalaisilta	Rakennustarkastaja
	Henkilöstön kouluttaminen ja perehdyttäminen uuteen rakentamislakiin	Henkilöstön pysyvyys Lupaprosessien selkeys Palaute kuntalaisilta	Rakennustarkastaja

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2024	**Yritysvaikutukset**	**Asteikko -3….3**
Rakennetun ympäristön tila siistiytyy	Siivous-/korjauskehotusten myötä yleinen maisemankuva siistiytyy ja houkuttelee mahdollisia uusia yrittäjiä ja asukkaita.	+2
Lupaprosessit ovat tehokkaita	Tehokkaat lupaprosessien käsittely lisää Lopen kilpailukykyä yrityksistä.	+3

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	135 283	151 600	176 600	181 600	187 600
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-437 696	-713 687	-686 528	-693 400	-700 300
Toimintakate	*-302 413*	*-562 087*	*-509 928*	*-511 800*	*-512 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-2 232	-1 100	-900	-700	-500
Toimialan kokonaiskustannukset	-304 645	-563 187	-510 828	-512 500	-513 200

TOIMIELIN: **YMPÄRISTÖ- JA RAKENNUSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **RAKENNUSVALVONTA**

Perustehtävä

Rakentamisen ohjaaminen siten, että saavutetaan mahdollisimman onnistunut rakennushanke käyttäjän ja ympäristön näkökulmasta sekä rakentaminen toteutuu näitä koskevan lainsäädännön, määräysten, kaavoituksen ja asiakkaiden tasapuolisen kohtelun vaatimusten mukaisesti.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Rakentamisen lisääminen	Rakennuslupien määrän kasvu	Rakennustarkastaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Lupaprosessien läpivientiä tehostetaan	Luvat käsitellään kuukauden sisällä saapumisesta	Rakennustarkastaja
Tasapainoinen talous	Budjetissa pysyminen	Talousarvion toteutuminen	Rakennustarkastaja
	Tehokkaammat lupaprosessit	Lupakäsittelyjen aikataulut käydään tarkemmin läpi ja määritetään ajallisesti kestot Tehokkaampi laskutus lupahakemusten yhteydessä	Rakennustarkastaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Esihenkilötoiminta	Rakennustarkastaja suorittaa lähiesihenkilötyön ammattitutkinnon oppisopimuksella työn ohessa	Rakennustarkastaja
	Kehityskeskustelut vuosittain	Toteutuneet kehityskeskustelut	Rakennustarkastaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	93 359	105 000	125 000	130 000	133 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-267 841	-389 073	-357 378	-361 000	-364 600
Toimintakate	*-174 482*	*-284 073*	*-232 378*	*-231 000*	*-231 600*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-939	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-175 421	-284 073	-232 378	-231 000	-231 600

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	4	4	5	5
Määräaikaiset	1	2	0	0

Perustetut virat/toimet (4): Rakennustarkastaja, LVI-tarkastaja, tarkastusinsinööri (20 %), palvelusihteeri.

Määräaikainen (2): Kiinteistötarkastaja / Va. rakennustarkastaja, palvelusihteeri (oppisopimus).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Rakennusluvat	64	110	110	110	110
Lisätoimenpide (aiemmin oma lupa)	–	15	15	15	15
• omakotitalot	10	15	15	15	15
- asemakaava-alueet	5	10	10	10	10
- muut alueet	5	5	5	5	5
• loma-asunnot	5	16	16	16	16
- ranta-asemakaava-alueet	1	6	6	6	6
- muut alueet	4	10	10	10	10
Toimenpideluvat	24	40	40	40	40
Toimenpideilmoitukset	11	40	40	40	40
Poikkeamispäätökset	13	15	15	15	15
Suunnittelutarveratkaisut	–	2	2	2	2
Muut luvat ja päätökset, (jatkoajat, työnjohtajat ym.)	209	140	140	140	140

Toiminnalliset muutokset

Työnkuvausten ja -tehtävien määrittäminen ja työkuorman tasaaminen, henkilöstön kouluttaminen uutta rakentamisen lakia varten, lupaprosessien tehostaminen.

TOIMIELIN: **YMPÄRISTÖ- JA RAKENNUSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **YMPÄRISTÖNSUOJELU**

Perustehtävä

Hoitaa ne tehtävät, jotka laissa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (6 §) on asetettu kunnan ympäristönsuojelu-viranomaisen tehtäväksi.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Avataan loppilaisille ympäristöalan järjestöille ja yhdistyksille avustushaku, josta myönnetään hakemuksella tukea yleishyödylliseen toimintaan, kuten vesien kunnostustoimille ja muille ympäristölle hyödylliselle toimenpiteille	Myönnetyn avustukset (eurot)	Ympäristöpäällikkö
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Vieraslajeja torjutaan talkoilla	Järjestetyt talkoot ja osallistujien määrä	Ympäristöpäällikkö
	Ympäristönsuojelu kutsuu koolle järvien suojelutoimijat vuosittaiseen tapaamiseen (1 krt / vuosi) Tilaisuuden tarkoituksena on lisätä vesistö-osaamista, tietoa ja yhteistyömahdollisuuksia	Vuosittainen tapaaminen järjestetty	Ympäristöpäällikkö
Tasapainoinen talous	Ympäristönsuojelu pysyy budjetissaan	Talousarvion toteutuminen	Ympäristöpäällikkö
	Tarkistetaan ja tehdään mahdolliset vaadittavat korotukset ympäristönsuojeluviranomaisen taksaan ja maa-ainestaksaan	Taksa tarkistettu vuoden 2024 aikana	Ympäristöpäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Esihenkilötoiminta on ensiluokkaista	Ympäristöpäällikkö suorittaa lähiesihenkilö-koulutuksen	Ympäristöpäällikkö
	Tulos- ja kehityskeskustelut toteutuvat vuosittain	Toteutuneet keskustelut	Ympäristöpäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	41 924	46 600	51 600	51 600	54 600
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-169 855	-324 614	-329 150	-332 400	-335 700
Toimintakate	*-127 931*	*-278 014*	*-277 550*	*-280 800*	*-281 100*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-1 293	-1 100	-900	-700	-500
Tehtävän kokonaiskustannukset	-129 224	-279 114	-278 450	-281 500	-281 600

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	2	2	2	3
Määräaikaiset	1	1	1	0

Perustetut virat/toimet (2): Ympäristöpäällikkö, palvelusihteeri (60 %).

Määräaikainen (1): Ympäristösuunnittelija (70 %, työpanos Hausjärvelle 30 %).

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2024

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Laadukkaat sivistyspalvelut	Asiakaskyselyt	Sivistysjohtaja Varhaiskasvatuspäällikkö Rehtorit Päiväkodinjohtajat Lopen opiston rehtori Kirjastotoimenjohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Lasten oikeuksien ja osallisuuden vahvistaminen sivistyspalveluissa	UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin toimintasuunnitelman sivistyspalveluja koskevat mittarit	Sivistysjohtaja Varhaiskasvatuspäällikkö Rehtorit Päiväkodinjohtajat Lopen opiston rehtori Kirjastotoimenjohtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Palvelunohjauksen kehittäminen	Asiakaskyselyt	Sivistysjohtaja Varhaiskasvatuspäällikkö Rehtorit Päiväkodinjohtajat Lopen opiston rehtori Kirjastotoimenjohtaja
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Sivistysjohtaja Varhaiskasvatuspäällikkö Rehtorit Päiväkodinjohtajat Lopen opiston rehtori Kirjastotoimenjohtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstön työhyvinvoinnin lisääminen yhteistyössä henkilöstöhallinnon kanssa	Henkilöstön sairauspoissaolojen määrä / sivistystoimiala	Sivistysjohtaja Varhaiskasvatuspäällikkö Rehtorit Päiväkodinjohtajat Lopen opiston rehtori Kirjastotoimenjohtaja

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2024	**Yritysvaikutukset**	**Asteikko -3….3**
Laadukkaat sivistyspalvelut	Perheille sujuva arki ja riittävät palvelut, mikä mahdollistaa asumisen ja elämisen Lopella.	+3
Lasten oikeuksien ja osallisuuden vahvistaminen sivistyspalveluissa	Luo mahdollisuuksia yritysyhteistyölle ja on positiivinen imagotekijä.	+2
Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Kunta on luotettava kumppani.	+1

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	1 131 598	854 400	913 200	913 200	920 200
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-15 923 577	-17 106 727	-18 110 364	-18 290 900	-18 488 300
Toimintakate	*-14 791 979*	*-16 252 327*	*-17 197 164*	*-17 377 700*	*-17 568 100*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-904 419	-913 700	-872 300	-840 400	-834 600
Toimialan kokonaiskustannukset	-15 696 398	-17 166 027	-18 069 464	-18 218 100	-18 402 700

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **SIVISTYSTOIMIALAN HALLINTOPALVELUT**

Perustehtävä

Toimivien hallinnon palveluiden järjestäminen sivistyspalveluiden tueksi ja kehittämisedellytysten luomiseksi.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Lopen luonnollista kasvua edistävä palveluverkko	Oppilaiden määrä perusopetuksessa ja lukiossa Lasten määrä varhaiskasvatuksessa	Sivistysjohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Lasten ja nuorten kuuleminen	Lausuntopyyntöjen määrä	Sivistysjohtaja
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Sivistysjohtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstön työhyvinvoinnin lisääminen yhteistyössä henkilöstöhallinnon kanssa	Sairauspoissaolojen määrä / sivistystoimialan henkilöstö	Sivistysjohtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	35 086	55 100	55 100	55 100	55 100
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-292 145	-407 509	-417 535	-421 700	-425 900
Toimintakate	*-257 059*	*-352 409*	*-362 435*	*-366 600*	*-370 800*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-257 059	-352 409	-362 435	-366 600	-370 800

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	2,4	2,4	2,4	2,4

Perustetut virat/toimet (2,4): Sivistysjohtaja, hallintosuunnittelija, palvelusihteeri (0,4).

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **VARHAISKASVATUS**

Perustehtävä

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lasten suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksessa lapsen etu on ensisijaisesti huomioitava asia yksittäisen lapsen sekä lapsiryhmän kannalta. Lapsen edun lisäksi korostuu lapsen oikeus leikkiin sekä lapsen oikeus tulla kuulluksi.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Riittävät varhaiskasvatuspalvelut	Lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen Hakemusten määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Perheiden osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksen toiminnassa	Huoltajille suunnattu kysely varhaiskasvatuksen osalta (LARVI): Huoltajien vastausprosentin nostaminen	Varhaiskasvatuspäällikkö LARVI-työryhmä Päiväkodinjohtajat
	Varhaiskasvatusmessut (toiminnalliset vanhempainillat) alueittain päiväkodeilla	Osallistujien määrä suhteessa varhaiskasvatuksessa olevien perheiden määrään	Päiväkodinjohtajat Henkilöstö
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Palveluohjaukset yhteistyössä neuvolan ja kerhojen kanssa	Tilaisuuksiin osallistujien määrä	Päiväkodinjohtajat
Tasapainoinen talous	Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto ja toimintatapojen juurruttaminen	Esihenkilöiden, palvelusihteerin ja henkilöstön arviointi Huoltajille kysely	Varhaiskasvatuspäällikkö Palvelusihteeri Päiväkodinjohtajat
	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstölle työn tueksi ja osaamisen vahvistamiseen suunnattuja koulutuksia	Koulutuksiin osallistuneiden määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
	Kehityskeskustelujen käyminen vähintään kerran vuodessa	Merkintä järjestelmässä, että keskustelut on käyty henkilöstön kanssa	Päiväkodinjohtajat Varhaiskasvatuspäällikkö
	Henkilöstön itsearviointi	Henkilöstölle suunnattu kysely (LARVI)	LARVI-työryhmä Varhaiskasvatuspäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	378 612	275 500	265 500	265 500	265 500
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-4 263 236	-4 311 165	-4 484 746	-4 529 600	-4 574 900
Toimintakate	*-3 884 624*	*-4 035 665*	*-4 219 246*	*-4 264 100*	*-4 309 400*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-169 008	-160 200	-153 600	-147 600	-145 000
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-4 053 632**	**-4 195 865**	**-4 372 846**	**-4 411 700**	**-4 454 400**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	66	68,6	68,6	64,6
Määräaikaiset	4	6	0	0

Perustetut virat/toimet (68,6 + 2):
Varhaiskasvatuspäällikkö (1), varhaiskasvatuksen palvelusihteeri (0,6), päiväkodinjohtaja (3), varhaiskasvatuksen erityisopettaja (2), varhaiskasvatuksen opettaja / sosionomi (20), varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (27), varhaiskasvatuksen resurssihoitaja (3), erityisavustaja (4), ryhmäavustaja (4), perhepäivähoitaja (3), lapsi- ja perheohjaaja (1). Lisäksi kaksi täyttämätöntä toimea (2).

Määräaikaiset virat/toimet:
Lastenhoitaja (6).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Varhaiskasvatuksen piirissä, kpl 31.12. / alle 3-vuotiaat	56	55	70	70	65
Varhaiskasvatuksen piirissä, % 31.12. / alle 3-vuotiaista	49	49	45	47	43
Varhaiskasvatuksen piirissä, kpl 31.12. / 3–5-vuotiaat	165	139	137	133	133
Varhaiskasvatuksen piirissä, % 31.12. / 3–5-vuotiaista	89	90	88	89	89
Päiväkotihoito, hoitopäivän hinta	52	52	55	60	60
Perhepäivähoito, hoitopäivän hinta	74	60	65	65	65
Lapsia yksityisessä varhaiskasvatuksessa, kpl 31.12.	12	10	10	10	10
Kotihoidontuen saajia (sis. Loppi-lisän), kpl 31.12.	70, lapsia 93	60, lapsia 75	70, lapsia 85	70, lapsia 85	70, lapsia 85

Toiminnalliset muutokset

Varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmä Daisy on otettu käyttöön huoltajille ja henkilöstölle.

Kirkonkylän alueen Päiväkoti Satakielessä 1.9.2023 käynnistynyt lisäryhmä jatkaa 1.1.–31.7.2024 (sivistyslautakunta 24.8.2023, § 56).

Kirkonkylän alueella suuren lapsimäärän vuoksi on edelleen jatkunut tarve ryhmälle, joka alun perin suunniteltiin yhdeksi toimintavuodeksi 2022–2023. Tarve jatkuu vuonna 2024.

Perhepäivähoidon varahoidon keskittäminen Päiväkoti Sirkukseen.

Päiväkotien liinavaatteiden pesu pesulapalveluna.

Muilta kunnilta ostetut päiväkotipalvelut vähenevät (-18 000 €).

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **ESIOPETUS**

Perustehtävä

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä.

Esiopetuksen tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan. Esiopetus edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla lasta vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksyttyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen. Esiopetusta suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sillä on suuri merkitys lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Laadukas esiopetus esiopetussuunnitelman mukaisesti	Esiopetukseen osallistuvien määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Esiopetuksen toiminnan kehittäminen	Kysely huoltajille alkuvuosi 2024 (LARVI)	Varhaiskasvatuspäällikkö LARVI-työryhmä Päiväkodinjohtajat
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstölle työn tueksi ja osaamisen vahvistamiseen suunnattuja koulutuksia	Koulutuksiin osallistuneiden määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
	Henkilöstön itsearviointi	Henkilöstölle suunnattu kysely (LARVI)	LARVI-työryhmä Varhaiskasvatuspäällikkö
	Kehityskeskustelujen käyminen vähintään kerran vuodessa	Merkintä järjestelmässä, että keskustelu on käyty henkilöstön kanssa	Esihenkilöt Varhaiskasvatuspäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	3 250	0	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-519 534	-495 887	-624 452	-630 700	-637 000
Toimintakate	*-516 284*	*-495 887*	*-624 452*	*-630 700*	*-637 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-41 056	-41 200	-41 200	-41 100	-41 100
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-557 340**	**-537 087**	**-665 652**	**-671 800**	**-678 100**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	6	5	5	5

Perustetut virat/toimet: Varhaiskasvatuksen opettaja (5).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Esiopetukseen osallistuvia lapsia, henkilöä	71	81	56	60	57
Esiopetukseen osallistuvia lapsia, % 6–vuotiaista	100	100	100	100	100
Esiopetusoppilaat, Kirkonkylä	30	31	26	28	26
Esiopetusoppilaat, Launonen	25	38	17	13	15
Esiopetusoppilaat, Läyliäinen	16	12	10	16	14
Esiopetusoppilaat, Länsi-Loppi	0	0	3	3	2
Esiopetusoppilaat, Pilpala	0	0	0	0	0
Esiopetuspäiviä vuoden aikana	187	189	188	188	188

Toiminnalliset muutokset

Henkilökohtainen avustaja lisätään lausuntojen perusteella ajalle 1.1.–31.5.2024 Launosten esiopetukseen.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **PERUSOPETUS**

Perustehtävä

Lopen kunnan perusopetus antaa oppilaille hyvät perustiedot ja -taidot. Perusopetus tukee oppilaan kokonais-persoonallisuuden, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä, kasvattaa vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä luo valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen, oppimaan oppimisen taitoihin ja jatko-opintoihin. Yhtenäiskoulussa järjestetään joustavaa perusopetusta.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Laadukas perusopetus: Kaikki 9.-luokkalaiset saavat perusopetuksen päättötodistuksen	Perusopetuksen päättötodistuksen saaneiden määrän %-osuus 9. luokan oppilaista	Sivistysjohtaja Rehtorit
	Koulupudokkuuden tukeminen	Poissaolojen määrä / perusopetuksen oppilas	Sivistysjohtaja Rehtorit
	Koulun kerhotoiminnan kehittäminen: Jokaisella alakoululla toimii vähintään yksi kerho	Alakoulujen määrä, joilla toimii vähintään yksi kerho	Koulujen kerhotoiminnan koordinaattori
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Sivistysjohtaja Rehtorit
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Sitoutunut ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstön vaihtuvuus < 5 %	Sivistysjohtaja Rehtorit

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	603 202	422 900	419 200	419 200	419 200
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-9 068 595	-9 903 488	-10 457 016	-10 561 600	-10 682 200
Toimintakate	*-8 465 393*	*-9 480 588*	*-10 037 816*	*-10 142 400*	*-10 263 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-605 068	-616 700	-578 100	-565 300	-562 100
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-9 070 461**	**-10 097 288**	**-10 615 916**	**-10 707 700**	**-10 825 100**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	94,5	99,5	97,5	97,5
Määräaikaiset	9	10	9	9

Perustetut virat/toimet (99,5): Rehtori (1), lehtori (15), erityisluokanopettaja (13), erityisopettaja (4,5), luokanopettaja (23), tuntiopettaja (13), koulunkäynninohjaaja (26), opinto-ohjaaja (1), nuoriso-ohjaaja (1), asiakaspalvelusihteeri (1), koulusihteeri (1).

Määräajaksi täytetyt virat/toimet (10): Tuntiopettaja (6), opinto-ohjaaja (1), koulunkäynninohjaaja (3).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Oppilasmäärät:			15.12.2024	15.12.2025	15.12.2026
Joentaan koulu	37	37	31	31	35
Kormun koulu	59	57	65	58	54
Launosten koulu	109	112	105	102	91
Länsi-Lopen koulu	24	24	27	25	25
Läyliäisten koulu	135	136	116	97	94
Pilpalan koulu	11	11	0	0	0
Lopen yhtenäiskoulu	487	488	469	430	411
Yhteensä	862	865	813	743	710

Toiminnalliset muutokset

Joentaan koulu muuttuu kaksiopettajaiseksi 1.8.2024 alkaen oppilasmäärän laskusta johtuen.

Soveltavan luokan jakamiseksi perustetaan määräaikainen erityisluokanopettajan virka ja määräaikainen koulunkäynninohjaajan toimi 31.7.2026 asti. Toiminta on käynnistynyt 1.8.2023 valtuuston 29.5.2023 (§ 55) hyväksymällä lisämäärärahalla.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta koko vuoden yksi (1) vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1, 2 ja 7.

B1-kieleen lisätään yksi (1) vuosiviikkotunti 7. luokalle 1.8.2024 alkaen Opetushallituksen määräysten mukaisesti.

Kustannustason nousun takia koulukuljetusmäärärahaa lisätty.

Kustannustason nousun takia oppilaskohtaista rahaa lisätty.

Kaikilla perusopetuksen oppilailla käytössä Chromebook-laitteisto.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **LUKIO**

Perustehtävä

Tuottaa opiskelijoille niin hyvä pohjakoulutus, että he menestyvät ylioppilaskirjoituksissa ja saavat hyvät jatko-opinto-valmiudet.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2024	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Takaamme kuntalaisille jatko-opiskelu-mahdollisuuden omassa kunnassa	Opiskelijamäärä	Rehtori
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Lukiolaiset ovat tyytyväisiä koulutukseensa ja saavat vaikuttaa opintoihinsa ja oppimis-ympäristöönsä	Palautekyselyn tulokset hyvällä tasolla	Rehtori
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Lukion opetus ja opetusjärjestelyt ovat laadukkaita ja vetovoimaisia	Opiskelijamäärä	Rehtori
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Rehtori
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Opettajat sitoutuvat työhönsä ja viihtyvät työssään	Opettajien pysyvyys lukiossa	Rehtori

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	16 953	5 100	5 100	5 100	7 100
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-811 141	-916 444	-975 461	-985 200	-995 100
Toimintakate	*-794 188*	*-911 344*	*-970 361*	*-980 100*	*-988 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-63 879	-67 800	-63 900	-63 900	-63 900
Tehtävän kokonaiskustannukset	-858 067	-979 144	-1 034 261	-1 044 000	-1 051 900

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Virat/toimet	8,5	8,5	8,5	8,5

Perustetut virat/toimet (8,5): Lehtori (8), erityisopettaja (0,5).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Lukio-opiskelijat yhteensä (31.12.)	76	72	62	60	60
Ylioppilaat	14	31	20	16	16

Toiminnalliset muutokset

Laajennetusta oppivelvollisuudesta johtuen lukion seuranta- ja ohjausvelvollisuudet ovat lisääntyneet.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **KOULULAISTEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA**

Perustehtävä

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lähtökohtana on tarjota lapsille turvallinen kasvuympäristö koulupäivää ennen ja sen jälkeen, tukea lapsen kasvua ja kehitystä, luoda perustaa hyville vapaa-ajanviettotavoille ja auttaa perheitä kasvatustehtävän toteuttamisessa. Lisäksi toiminnan tarkoituksena on lapsen valvomattomaan ajankäyttöön liittyvien riskitekijöiden sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja pyrkimys edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmien perustaminen koulujen yhteydessä	Ryhmien määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten toiveita toiminnasta huomioidaan	Syksyllä kysely lapsille ja keväällä arvioidaan, miten toimintavuosi on sujunut	Päiväkodinjohtajat Aamu- ja iltapäivä-toiminnan ohjaajat
Tasapainoinen talous	Talousarvio toteutuu suunnitellusti	Talouden toteumaprosentti	Päiväkodinjohtajat Varhaiskasvatuspäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstölle työn tueksi ja osaamisen vahvistamiseen suunnattuja koulutuksia	Koulutuksiin osallistuneiden määrä	Varhaiskasvatuspäällikkö Päiväkodinjohtajat

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	42 025	44 000	116 500	116 500	116 500
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-189 573	-247 503	-294 119	-297 100	-300 100
Toimintakate	*-147 548*	*-203 503*	*-177 619*	*-180 600*	*-183 600*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-147 548	-203 503	-177 619	-180 600	-183 600

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustuntien määrä	4 025	3 800	3 800	3 800	3 800
Aamupäivätoimintaan osallistuvien lasten lukumäärä	30	40	40	40	40
Iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten lukumäärä	42	60	60	60	60

Toiminnalliset muutokset

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tarve vaihtelee vuosittain.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa on tehty sopimus vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä. Toiminnan kustannukset laskutetaan hyvinvointialueelta.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **KANSALAISOPISTO**

Perustehtävä

Lopen opisto on monipalveluopisto, jonka tehtävänä on kunnan ainoana aikuisoppilaitoksena järjestää kaikille avointa, laadukasta ja monipuolista opetusta elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti eri puolilla kuntaa ja erilaisille kohderyhmille. Lopen opisto järjestää myös alle 16-vuotiaille opetusta kuvataiteessa ja musiikissa.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Kursseja suunnitellaan pidettäväksi eri puolilla kuntaa	Kursseja järjestetään vähintään kolmessa eri kylässä Kirkonkylän lisäksi	Opiston rehtori
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Kurssitarjontaa on eri aihealueilta joko lyhytkursseina tai koko lukuvuoden mittaisina kursseina	Mahdollisimman moni kurssi toteutuu eli yksittäiselle kurssille ilmoittautuu vähintään kuusi opiskelijaa viikkoa ennen ko. kurssin alkamista	Opiston rehtori
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Osaamisen kehittämistä ja yritteliäisyyttä edistäviä kursseja on tarjolla kurssiohjelmassa	Suunniteltujen kurssien toteutuminen vähintään 80-prosenttisesti Vähintään 80 %:lle opiston kursseille osallistuu vähintään kolmannes enemmän opiskelijoita kuin kurssien minimimäärä on	Opiston rehtori
Tasapainoinen talous	Yhteistyö kirjaston ja muiden kumppaneiden kanssa jatkuu	Kahdelle kirjailijavierailulle osallistuu yhteensä vähintään 40 osallistujaa Lähiopistojen kanssa toteutettava yhteishanke ”Me osaamme Kanta-Hämeessä!” tuottaa opistolle vähintään kaksi uutta opintopistekurssia	Opiston rehtori
	Kurssitarjonnan suunnittelussa kiinnitetään huomiota arjen taitoihin ja kestävään kehitykseen	Opisto tarjoaa lukuvuodessa vähintään 20 kurssia, joissa ohjataan monipuolisesti erilaisten arkielämän taitojen kehittämistä ja kestävän kehityksen lisäämistä	Opiston rehtori
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Henkilöstöä kuunnellaan kurssitarjontaa suunniteltaessa	Henkilöstöltä pyritään saamaan lukuvuosittain vähintään 60 kurssiehdotusta	Opiston rehtori
	Henkilöstön kehittymistä tuetaan resurssien puitteissa	Vähintään kaksi opettajaa pääsee esittämäänsä lisä- tai täydennyskoulutukseen	Opiston rehtori
	Tuntiopettajilla on mahdollisuus osallistua maksutta ja rajattomasti sekä Lopen opiston että Hausjärven kansalais-opiston kursseille	80 %:iin opiston kursseista osallistuu vähintään yksi opiston omista tuntiopettajista	Opiston rehtori

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	33 398	36 100	36 100	36 100	36 100
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-202 409	-198 035	-203 662	-205 700	-207 800
Toimintakate	*-169 011*	*-161 935*	*-167 562*	*-169 600*	*-171 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-169 011	-161 935	-167 562	-169 600	-171 700

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Muut	38	38	38	38

Muut: Kansalaisopiston sivutoimiset ja määräaikaiset tuntiopettajat.

Lisäksi Lopen kunta ostaa 50 % rehtoriresurssia ja 50 % sihteeriresurssia Hausjärven kunnalta palveluiden ostona.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Nettomenot/opetustunti	83	61	61	61	61
Nettomenot/opiskelija	232	238	238	238	238
Nettomenot/asukas	22	20	20	20	20
Opiskelijat	734	650	650	650	650
Kurssit	94	88	88	88	88

Toiminnalliset muutokset

Ei merkittäviä toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **TAITEEN PERUSOPETUKSEN TUKEMINEN**

Perustehtävä

Tehtäväalueeseen sisältyvät määrärahat Riihimäen musiikkiopiston, Etelä-Hämeen Tanssiopiston ja Riihimäen nuoriso-teatterin loppilaisille tuottaman taiteiden perusopetuksen tukemiseen.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Harrastusmahdollisuuksien monipuolistaminen Kirkonkylässä, Launosissa ja Läyliäisissä	Oppilasmäärät	Sivistysjohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Oppilaille valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan jatkokoulutukseen	Oppilasmäärät	Sivistysjohtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-39 264	-57 700	-61 200	-61 200	-61 200
Toimintakate	*-39 264*	*-57 700*	*-61 200*	*-61 200*	*-61 200*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-39 264**	**-57 700**	**-61 200**	**-61 200**	**-61 200**

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Lopen oppilaspaikkojen lukumäärä / Musiikkiopisto		35	35	35	35
Musiikkileikkikouluun osallistujien lukumäärä	49	35	38	35	35
Loppilaisten oppilaiden määrä / Tanssiopisto		150	150	150	150
Oppilaspaikkojen lukumäärä Lopella / Nuorisoteatteri		15	15	15	15

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **SIVISTYSLAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **KIRJASTOTOIMI**

Perustehtävä

Yhteistyön avulla ajanmukaisia, asiakaslähtöisiä ja elämyksellisiä kirjastopalveluita elämänkaaren kaikissa vaiheissa perinteitä unohtamatta. (Ratamo-kirjastojen visio)

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Kirjastoauton palvelut ovat saavutettavissa eri puolilla kuntaa	Lainaustilastot Kävijätilastot Pysäkkien määrä ja sijainti	Kirjastotoimenjohtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Tapahtumien järjestäminen eri-ikäisille kuntalaisille yhdessä muiden toimijoiden kanssa	Tapahtumiin osallistuvien määrä	Kirjastotoimenjohtaja
	Lasten ja nuorten lukemisen ja medialukutaitojen edistäminen	Tiedonhaunopetus Vinkkauskertojen määrä	Kirjastotoimenjohtaja Erikoiskirjastovirkailija

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	19 072	15 700	15 700	15 700	20 700
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-537 680	-568 996	-592 173	-598 100	-604 100
Toimintakate	*-518 608*	*-553 296*	*-576 473*	*-582 400*	*-583 400*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-25 408	-27 800	-35 500	-22 500	-22 500
Tehtävän kokonaiskustannukset	**-544 016**	**-581 096**	**-611 973**	**-604 900**	**-605 900**

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	8	8	8	8

Perustetut virat/toimet (8):
Kirjastotoimenjohtaja, kirjastonhoitaja, erikoiskirjastovirkailija, kirjastovirkailija (3), kirjastoautonkuljettaja-virkailija, palvelusihteeri (asiakaspalvelupiste Rosamunda).

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Lainat, kpl/asukas	9,16	10	10	11	11
Menot, €/asukas	64,67	59,11	60	61	62

Toiminnalliset muutokset

Valtakunnallinen e-kirjasto 1.1.2024 alkaen.

Fallesmanni-salin käyttötarkoituksen muuttaminen kirjaston tarpeita vastaavaksi. Sali säilyy osittain edelleen tapahtuma- ja näyttelytilana, osa salista muutetaan ryhmätyöskentely-/kokoustilaksi ja osa varataan nuortenosaston laajennukselle. Muutostyöt sisältyvät teknisen toimen investointeihin vuodelle 2024.

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2024

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Suunnitelmallisesti yllä- ja kunnossapidetty kunnan infraomaisuus	Viemäreiden ja katujen korjaamista jatketaan vuotuisen korjaus-ohjelman mukaisesti Korjatut metrit	Tekninen johtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Taajamien kehittämissuunnitelmien laatiminen	Kirkonkylän ja Läyliäisten taajamien kehittämissuunnitelmat on laadittu	Maankäyttöpäällikkö
Tasapainoinen talous	Optimaalinen palvelukiinteistöjen käyttö ja hallinta	Palvelukiinteistöjen salkuttaminen on tehty	Tekninen johtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Työntekijöiden monipuolisen osaamisen ja sitoutumisen kehittäminen	Palvelutarpeiden mukaiset tehtäväkuvat ovat ajantasaiset ja vaativuustarkastelut sekä työmäärämitoitukset on tehty	Tekninen johtaja

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2024	**Yritysvaikutukset**	**Asteikko -3….3**
Suunnitelmallisesti yllä- ja kunnossa-pidetty kunnan infraomaisuus	Korjausohjelman toteutuksessa tehdään merkittävää yhteistyötä paikallisten kunnossapitopalvelujen tarjoajien kanssa. Parantaa merkittävästi infran käytettävyyttä ja toimintaturvallisuutta.	3
Taajamien kehittämissuunnitelmien laatiminen	Taajamien vetovoima kehittyy positiivisesti. Mahdollistaa ja kehittää jatkossa monipuolisempaa palvelujen tarjontaa yhteistyössä palveluntarjoajien kanssa.	2
Optimaalinen palvelukiinteistöjen käyttö ja hallinta	Mahdollistaa tehokkaamman palvelutuotannon yksityisen sektorin kanssa.	2
Työntekijöiden monipuolisen osaamisen ja sitoutumisen kehittäminen	Kunnan teknisen toimialan oma henkilöstö sitoutuu paremmin kunnan palvelujen tuottamiseen.	0

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

Toimialan määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat (sisältää Vesi- ja viemärilaitoksen)	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	4 968 124	4 832 500	4 994 300	5 167 000	5 274 000
Valmistus omaan käyttöön	39 538	30 000	30 000	30 000	30 000
Toimintamenot	-6 874 215	-6 260 111	-6 195 356	-6 271 000	-6 378 400
Toimintakate	*-1 866 553*	*-1 397 611*	*-1 171 056*	*-1 074 000*	*-1 074 400*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-993 010	-1 224 900	-1 462 400	-1 446 400	-1 412 600
Toimialan kokonaiskustannukset	-993 010	-1 224 900	-2 633 456	-2 520 400	-2 487 000

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **TEKNINEN HALLINTO**

Perustehtävä

Tuottaa teknisen hallinnon palveluita kuntalaisille sekä kunnan muille toimialoille. Tehtäväalueelle sisältyy teknisen toimialan hallinto ja yksityisteiden avustaminen.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Yksityistieavustukset ovat ajan-tasaiset kulurakennekehitykseen nähden	Harkinnanvaraiset yksityistie-avustukset käsitellään ja päätetään toukokuun loppuun mennessä	Tekninen johtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Tiedotuskäytänteiden parantaminen	Oikea-aikainen riittävän informatiivinen tiedottaminen sähköisessä viestikanavassa	Tekninen johtaja
Tasapainoinen talous	Ajantasainen maksuliikenne	Maksumuistutusten määrä	Tekninen johtaja
	Yksityistieavustusten maksatus	Kunnossapitoavustusten maksatus kesäkuun loppuun mennessä	Hallintosihteeri
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Ajantasainen täydennyskoulutus	Koulutussuunnitelman mukaisten koulutusten toteutuma	Tekninen johtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	18 883	18 000	18 000	18 000	18 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-342 516	-335 090	-361 345	-365 000	-368 700
Toimintakate	*-323 633*	*-317 090*	*-343 345*	*-347 000*	*-350 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	0	-7 800	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-323 633	-324 890	-343 345	-347 000	-350 700

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	3	3	3	3

Perustetut virat/toimet (3):
Tekninen johtaja, tarkastusinsinööri (työpanos 40 % jaettu tekninen toimi 80 % / rakennusvalvonta 20 %), hallintosihteeri.

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **TEKNISET PALVELUT**

Perustehtävä

Huolehtia teknisen lautakunnan vastuulla olevista teknisistä palveluista, varastoista sekä koneista ja kuljetus-kalustosta.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Palvelukysyntää vastaavat palvelut	Kalusto tarpeen mukaista ja nykyaikaista	Tekninen johtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Hankinnat pääosin paikallisilta palvelujen tuottajilta	Hankinnat tehdään paikalliset toimijat huomioiden	Kiinteistöpäällikkö
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Toimiva ja palvelurakenteen mukainen kalusto	Kalusto on käytössä ja toimii (ajoneuvoseuranta)	Tekninen johtaja
Tasapainoinen talous	Palvelujen tuottamis-kustannukset	Menokehitys € ja henkilöstön vuosilomien toteutuminen	Tekninen johtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Moniosaaminen ja tehtävien vaativuus	Koulutusmäärä Ajantasainen työn vaativuuden arviointi	Tekninen johtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	78 595	45 000	73 500	78 500	83 500
Valmistus omaan käyttöön	1 502	2 200	2 200	2 200	2 200
Toimintamenot	-202 177	-177 112	-183 978	-185 800	-187 700
Toimintakate	*-122 080*	*-129 912*	*-108 278*	*-105 100*	*-102 000*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-42 907	-40 400	-49 800	-47 000	-34 500
Tehtävän kokonaiskustannukset	-164 987	-170 312	-158 078	-152 100	-136 500

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	2	1	1	1

Perustetut virat/toimet: Varastonhoitaja.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kuorma-auto, km	5 652	10 000	10 000	10 000	10 000
Traktorit, h	2 282	2 100	2 300	2 300	2 300
SER-jätteet, kg	65 013	63 000	65 000	65 000	65 000
Vaaralliset jätteet, kg	20 588	25 000	25 000	25 000	25 000

Toiminnalliset muutokset

Strategian mukaisesti kiinnitämme edelleen käytettävissä olevien resurssien puitteissa huomiota ulkoilualueiden ja taajamien yleisilmeen parantamiseen sekä ympäristön siisteyteen. Perustettuja ulkoilualueiden työntekijöiden vakansseja on neljä (4), joista on täytettynä kolme (3) vakanssia. Työnjohtajan tehtävää ei kustannusperusteisesti tarvita ja sen tehtäväkuvan mukaisia töitä siirretään osittain vakanssinimikkeellä muutettavalle vastaavalle ulkoilualueen työntekijälle. Yleisillä alueilla tehdään vuoden 2024 aikana työmäärämitoitus, jonka perusteella tehdään mahdollisesti tulevina vuosina tarvittavat henkilöstöresurssien riittävyystarkastelut.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **RUOKAPALVELUT**

Perustehtävä

Tuottaa monipuolista, terveellistä ja maittavaa ruokaa asiakkaille taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti sekä ohjata oikeisiin ruokatottumuksiin ja -tapoihin.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Kehitämme koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokalistoja Osallistamme ruokailijoita kehitystyössä, testaamalla uusia ruokia tms.	Päivitetty ruokalista syksyllä 2024	Ruokapalvelupäällikkö
	Teemapäivien järjestäminen ja juhlapyhien yms. huomioiminen ruokailussa	Teemapäivien ym. lukumäärä	Ruokapalvelupäällikkö
Tasapainoinen talous	Jamix-toiminnanohjausjärjestelmän ateriatilaustoiminnon käyttöönotto	Ateriatilaukset tehdään Jamixin kautta	Ruokapalvelupäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Ruokapalvelun toiminnan tarkastelu/ sopeuttaminen vastaamaan muuttunutta toimintaa (hoivapalveluiden aterioiden valmistus päättyy 31.12.2023)	Keittiöiden toiminta vakiinnutettu	Ruokapalvelupäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	1 299 970	1 155 200	891 000	911 000	918 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-1 109 740	-1 247 644	-976 757	-986 500	-996 400
Toimintakate	*190 230*	*-92 444*	*-85 757*	*-75 500*	*-78 400*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-32 481	-38 700	-45 500	-39 700	-40 200
Tehtävän kokonaiskustannukset	157 749	-131 144	-131 257	-115 200	-118 600

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	18	13	13	12

Perustetut virat/toimet (13):
Ruokapalvelupäällikkö, tuotantovastaava (6), ruokapalvelutyöntekijä (6).

Toiminnalliset muutokset

Hoivapalveluiden aterioiden valmistus päättyy vuoden 2023 lopussa. Tästä johtuen ruokapalvelun virat/toimet vähenevät kahdeksastatoista kolmeentoista. Ruokapalvelulle toimintaan on suunniteltu muutoksia, joilla jatkossa pyritään varmistamaan ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys kaikissa valmistus- ja jakelukeittiöissä.

Kirkonkylän alueen valmistuskeittiö Kasarin toiminta jatkuu hoivapalveluiden kiinteistössä, kunnes yhtenäiskoulun yhteydessä oleva jakelukeittiö laajennetaan valmistuskeittiöksi.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **LIIKENNEVÄYLÄT**

Perustehtävä

Vastata kunnan ylläpitämien katujen ja teiden kunnossapidosta sekä tievalaistuksesta.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Katujen korjausohjelma	Investointiosan selitteen mukainen toteutuma	Tekninen johtaja
	Katuvalaistuksen korjausohjelma	Investointiosan selitteen mukainen toteutuma	Tekninen johtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Kävelyn ja pyöräilyn edistämis-ohjelman 2030 mukaisten turvallisuusperusteisten korjausten toteuttaminen yhteistyössä paikallisten palveluntarjoajien kanssa	Korjaustoimenpiteiden toteutuma	Tekninen johtaja
Varmistamme suunnitelmallisen kasvun	Uusien katujen rakentaminen	Rakennettujen katujen pituus, m	Tekninen johtaja
	Uusien katuvalaistuksien rakentaminen	Rakennettujen katuvalojen lukumäärä, kpl	Tekninen johtaja
Tasapainoinen talous	Investointisuunnitelma	Korjausohjelmaa toteutetaan taajama-kohtaisesti suunnitelmallisesti talousarviomäärärahojen puitteissa	Tekninen johtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Riittävien resurssien varmistaminen	Henkilöstösuunnitelma / työmäärämitoitus	Tekninen johtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	27 248	8 000	8 000	8 000	13 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-430 293	-342 700	-299 300	-302 300	-305 300
Toimintakate	*-403 045*	*-334 700*	*-291 300*	*-294 300*	*-292 300*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-312 024	-349 700	-355 700	-372 600	-350 000
Tehtävän kokonaiskustannukset	-715 069	-684 400	-647 000	-666 900	-642 300

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Rakennetut kaavatiet, m	40 900	41 500	41 700	42 000	42 300
Päällystetyt kaavatiet, m	34 170	34 150	34 500	35 000	35 300

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **YLEISET ALUEET**

Perustehtävä

Huolehtia kunnan ylläpitämien urheilualueiden, uima- ja venerantojen, puistojen sekä muiden yleisten alueiden ml. tori ja matonpesupaikka turvallisuudesta ja käytettävyydestä.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Yleisten alueiden yleisilmeen ja viihtyvyyden parantaminen	Hyväksyttyjä ympäristön kunnostus-suunnitelmia toteutetaan vuosittain	Tekninen johtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	7 363	7 500	500	500	5 500
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-363 266	-334 123	-285 104	-301 600	-324 200
Toimintakate	*-355 903*	*-326 623*	*-284 604*	*-301 100*	*-318 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-125 138	-106 000	-172 700	-153 900	-136 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-481 041	-432 623	-457 304	-455 000	-455 100

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	6	6	6	6
Määräaikaiset	1	0	0	0

Perustetut virat/toimet (6): Työnjohtaja (toimi täyttämättä), puistotöidenohjaaja, kenttämestari, ulkoilualueiden hoitaja (4).

Määräaikaiset (1): Ulkoilualueiden hoitaja.

Toiminnalliset muutokset

Ei toiminnallisia muutoksia.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **RAKENNUKSET**

Perustehtävä

Vastata kunnan kiinteistöjen kunnossapidosta sekä niiden oikea-aikaisten korjaustoimenpiteiden tekemisestä.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Kiinteistöjen tehokas käyttöaste sidosryhmien kanssa	Palvelurakennusten käyttöaste-seuranta on otettu käyttöön	Kiinteistöpäällikkö
Tasapainoinen talous	Kiinteistöjen korjausvelan selvittäminen	Korjausvelan määrä on selvitetty ja pitkän tähtäimen suunnitelmat on laadittu	Kiinteistöpäällikkö
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Moniosaaminen ja tehtävien vaativuus	Koulutusmäärä Ajantasainen työn vaativuuden arviointi	Kiinteistöpäällikkö

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	2 461 485	2 524 500	2 930 700	3 070 700	3 150 700
Valmistus omaan käyttöön	38 036	27 800	27 800	27 800	27 800
Toimintamenot	-3 127 168	-3 015 963	-3 261 686	-3 294 300	-3 352 200
Toimintakate	*-627 647*	*-463 663*	*-303 186*	*-195 800*	*-173 700*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-75 172	-211 900	-429 600	-421 300	-441 100
Tehtävän kokonaiskustannukset	-702 819	-675 563	-732 786	-617 100	-614 800

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	35	31	31	31
Määräaikaiset	1	1	1	1

Perustetut virat/toimet (35):
Kiinteistöpäällikkö, siivouspäällikkö, vastaava kiinteistöhoitaja, kiinteistöhoitaja (3 toimea täytetty, 4 toimea täyttämättä), ammattimies (2), laitoshuoltaja (23).

Määräaikainen: Laitoshuoltaja.

Toiminnalliset muutokset

Kiinteistö Oy Lopen Terveystalon kiinteistönhoito on suunnitellusti siirtymässä kunnan vastuulle 1.1.2024. Yksi kiinteistöhoitaja esitetään siirrettäväksi yleisten alueiden puolelle vastaavaksi ulkoilualueiden hoitajaksi täyttämättömänä olevan puistotyönohjaajan vakanssin muutoksena.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **VESI- JA VIEMÄRILAITOS**

Perustehtävä

Vesi- ja viemärilaitos vastaa laitosten toiminnasta sekä vastaa, että talousvesi täyttää sille asetetut vaatimukset. Viemärilaitos huolehtii jätevesien johtamisesta Riihimäelle puhdistettavaksi ja hulevesien johtamisesta asemakaava-alueilla.

TALOUSARVIO 2024

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	**Tavoite 2024**	**Mittarit, joilla onnistumista kuvataan**	**Vastuuhenkilö**
Vahvistamme taajamien ja kylien elinvoimaa	Talousveden laatu täyttää sille asetetut vaatimukset	Ei laatupoikkeamia	Tekninen johtaja
Luomme osallisuudella hyvinvointia	Paikallisten palvelujen tuottajien käyttö kunnossapito- ja rakentamistehtävissä	Toimialueella olevien urakoitsijoiden tehokas hyödyntäminen aina, kun se on tuotantotaloudellisesti mahdollista	Kiinteistöpäällikkö
Tasapainoinen talous	Käyttötalous on tasapainossa	Käyttö- ja perusmaksut tarkastetaan vuosittain Vuotovesikorjaukset metreinä	Tekninen johtaja
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Ammatillisen osaamisen varmistaminen	Koulutus, tutkinnot	Tekninen johtaja

Määrärahat ja tuloarviot

Tuloarviot ja määrärahat	**TP 2022**	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Toimintatulot	1 074 580	1 074 300	1 072 600	1 080 300	1 085 300
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-774 853	-807 479	-827 186	-835 500	-843 900
Toimintakate	*299 727*	*266 821*	*245 414*	*244 800*	*241 400*
Laskennalliset kustannukset					
Poistot ja arvonalentumiset	-405 288	-470 400	-409 100	-411 900	-410 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-105 561	-203 579	-163 686	-167 100	-169 000

Vakituisten vakanssien määrä

Henkilöstö	**TA 2023**	**TA 2024**	**TS 2025**	**TS 2026**
Virat/toimet	2	2	2	2

Perustetut virat/toimet (2): Vesilaitoksen hoitaja, vesi- ja viemärilaitoksen verkostoasentaja.

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pumpattu vesi, m³	297 025	280 000	280 000	280 000	280 000
Laskutettu vesi, m³	195 042	210 000	210 000	210 000	215 000
Jätevesi Riihimäkeen, m³	380 171	350 000	340 000	330 000	320 000
Laskutettu jätevesi, m³	186 810	190 000	191 000	192 000	193 000

Toiminnalliset muutokset

Talousarviovuosina 2025–2028 ei ole tunnistettavissa perusteita vesilaitoksen toiminnalliseen muutokseen. Vähäinen henkilöresurssi aiheuttaa toiminnassa tunnistettavan operatiivisen riskin, mutta on tuotantotaloudellisesti tehokas.

8. KONSERNI- JA MUIDEN TOIMINNALLISESTI TÄRKEIDEN YHTEISÖJEN TAVOITTEET

Lopen kuntakonserniin kuuluu kaksi tytäryhtiötä ja viisi osakkuusyhteisöä.

Tytäryhteisöt, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen:
- Lopen Vuokratalot Oy
- Lopen Vanhustentalot Oy

Osakkuusyhteisöt, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen:
- Kuntien Hetapalvelut Oy
- Yritysvoimala Oy
- Kiinteistö Oy Lopen Terveystalo Lopenpaja
- Kiinteistö Oy Läyliäisten Palveluasema
- Asunto Oy Lopen Kentänkulma

Lisäksi tavoitteita asetetaan muille toiminnallisesti tärkeille yhteisöille:
- Hyria koulutus Oy / Hyria aikuiskoulutus Oy
- Hyria säätiö

KONSERNITAVOITTEET

Lopen Vuokratalot Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Yhtiö toimii taloudellisesti, tehokkaasti ja siten, että omaisuudesta huolehditaan	Peruskorjausten suunnitelman mukainen toteuttaminen kassavarojen mukaisesti. Korjauksien yhteydessä pyritään mahdollisuuksien mukaan käyttämään paikkakuntalaisia yrityksiä kohtuullisella hintatasolla. Suunnitelmallinen korjaustoiminta. Aktiivinen hallitustyöskentely korjauksissa ja taloudenpidossa. Asukastoiminnan aktivointi.
2. Vuokrasaatavien määrän pienentäminen ja vuokrarästien saaminen hallintaan	Vuokrasaatavien määrä vuodenvaihteessa 24 000 euroa. Perinnän tehostaminen ja maksusuunnitelmien ehdottaminen velallisille. Viimeisenä keinona on häätö ja ulosotto käräjäoikeuden päätöksellä.
3. Asuntojen käytettävyyden ja käyttöasteen pitäminen hyvällä tasolla	Asuntojen käyttöastetavoite on 98,0 %. Pidetään yllä nykyinen hyvä käyttöaste.
4. Toimintasuunnitelman laatiminen vuodelle 2024	Toimintasuunnitelmassa pysyminen. Huoneistojen kuntoon liittyvät korjaukset ovat tärkein korjauskohde. Peruskorjauksia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vuosittain erillisen suunnitelman mukaan.

Lopen Vanhustentalot Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Yhtiön talous pidetään kunnossa	Tasapainoinen tilinpäätös vuonna 2024. Tavoitteena on saada yhtiön talous tasapainoon. Kiinteistöjä ylläpidetään suunnitellusti niin, että omaisuus pidetään kunnossa.
2. Käyttöasteen pitäminen korkeana	Asuntojen käyttöaste pidetään vähintään 95 %:n tasolla käyttökuntoisista asunnoista.
3. Hyvä asukasturvallisuus	Hyväksyttyä turvallisuussuunnitelmaa ylläpidetään ja siihen liittyvästä ohjeistuksesta huolehditaan. Turvallisuutta parantavia toimenpiteitä toteutetaan resurssien puitteissa. Nykytekniikoita hyödynnetään.
4. Toimintasuunnitelman laatiminen vuodelle 2024	Toimintasuunnitelmassa pysyminen ja talouden tasapainon saavuttaminen.

Kuntien Hetapalvelut Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Talous- ja palkkahallinnon palveluiden toiminnan vakiinnuttaminen ja prosessien sujuvoittaminen	Palkanmaksun ja taloushallinnon katkeamaton ja oikea-aikainen toteutus.

Yritysvoimala Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Yritysten tarvitsemien perusneuvontapalvelujen tuottaminen	Neuvontapalveluja saaneiden asiakkaiden lukumäärä vähintään 800 / vuosi, joista loppilaisia noin 10 %. Asiakastyytyväisyyskyselyn mukainen tulos on yli 4,1 (skaala 1–5).

Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Käyttöaste	Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöiden käyttöaste 100 %. Tilojen hyödyn tarkastelu ja suunnitelma jatkon osalta.

Hyria Koulutus Oy / Hyria Aikuiskoulutus Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Loppilaiset opiskelijat Hyriassa	Nuorten ja aikuisten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien määrä pysyy vuoden 2023 tasolla tai lisääntyy.
2. Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Negatiivinen keskeyttäminen pysyy vuoden 2023 tasolla tai alenee.

Hyria säätiö

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Seudullisen Ohjaamo-toiminnan käyttömäärän lisääntyminen vuoteen 2023 verrattuna. Yhteistyö kunnan kanssa toimii saumattomasti. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä.
2. Aikuisten työpajatoiminta: asiakkaiden siirtyminen työhön tai koulutukseen	Aikuisten työpajalta vähintään 50 % asiakkaista siirtyy työelämään tai koulutukseen. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä. Yhteistyö kunnan kanssa toimii saumattomasti. Aikuisten työpajatoiminnan vaikuttavuutta mitataan vuosittain.

9. INVESTOINNIT

Hankeryhmä/hanke	Hanke yhteensä 1 000 €	TP 2022 1 000 €	TA 2023 1 000 €	TA 2024 €	TS 2025 1 000 €	TS 2026 1 000 €	TS 2027 1 000 €	TS 2028 1 000 €
Kunnanhallitus								
Maa-alueet								
Menot		12	300	300 000	300	300	300	
Tulot		287	200	200 000	200	200	200	
Netto		275	-100	-100 000	-100	-100	-100	
Osakkeet ja osuudet								
Menot								
Tulot		0						
Netto		0						
Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut								
Menot		59						
ICT-hankinnat								
Menot		50	40	47 000				
Laajakaistasaavutettavuuden parantaminen								
Menot		11	350	100 000				
Osallistuva budjetointi								
Menot		11	20	20 000				
Kunnanhallitus yhteensä								
Menot		*143*	*710*	*467 000*	*300*	*300*	*300*	
Tulot		*287*	*200*	*200 000*	*200*	*200*	*200*	
Netto		*144*	*-510*	*-267 000*	*-100*	*-100*	*-100*	
Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta yhteensä								
Lähiliikunta- ja luontoaluiden kehittäminen								
Menot		*10*	*170*	*100 000*				
Tulot			*20*	*36 000*				
Netto		*-10*	*-151*	*-64 000*				
Sivistyslautakunta yhteensä								
Kalustohankinnat								
Menot		*13*	*56*		*63*	*35*	*35*	
Tulot								
Netto		*-13*	*-56*		*-63*	*-35*	*-35*	
Tekninen lautakunta								
Kiinteistöjen peruskorjaus- ja muutostyöt								
Sote-kiinteistöt		69	20	20 000	20		20	20
Päiväkodit		34	90	60 000				
Koulut		149	497	110 000	70	1 040	30	30
Muut rakennukset		93	300	380 000	200	10	90	90
Varaus kiinteistöjen ennalta-arvaamattomiin kunnostuksiin		99	220	50 000	50	50	50	50
Kiinteistöjen peruskorjaus- ja muutostyöt yhteensä								
Menot		*444*	*1 127*	*620 000*	*340*	*1 100*	*190*	*190*
Tulot		*3*						
Netto		*-441*	*-1 127*	*-620 000*	*-340*	*-1 100*	*-190*	*-190*
Uudisrakentaminen								
Läyliäisten paloasema								
Menot	2 510 000	2 167	950					
Tulot			210					
Netto	-2 510 000	-2 167	-740					
Liikuntahalli								
Menot	4 560 000	2 857	2 190					
Tulot	750 000	600	350					
Netto	-3 810 000	-2 257	-1 840					
Uudisrakentaminen yhteensä								
Menot		*5 024*	*3 140*					
Tulot		*600*	*560*					
Netto		*-4 424*	*-2 580*					
Talonrakennusinvestoinnit yhteensä								
Menot		*5 468*	*4 267*	*620 000*	*340*	*1 100*	*190*	*190*
Tulot		*603*	*560*					
Netto		*-4 865*	*-3 707*	*-620 000*	*-340*	*-1 100*	*-190*	*-190*

Hankeryhmä/hanke	Hanke yhteensä 1 000 €	TP 2022 1 000 €	TA 2023 1 000 €	TA 2024 €	TS 2025 1 000 €	TS 2026 1 000 €	TS 2027 1 000 €	TS 2028 1 000 €
Liikenneväylät								
Kaavateiden ja tievalaistuksen rakentaminen		523	350	235 000	290	240	590	800
Varaus, vanhat kaavatiet		115	50	50 000	50	50	50	50
Liikenneväylät yhteensä								
Menot		*638*	*400*	*285 000*	*340*	*290*	*640*	*850*
Tulot								
Netto		*-638*	*-400*	*-285 000*	*-340*	*-290*	*-640*	*-850*
Ympäristötyöt yhteensä								
Kaava-alueet, uimarannat, venevalkamat ja leikkipuistot								
Menot		*78*	*100*	*60 000*	*50*	*30*	*40*	*30*
Tulot								
Netto		*-78*	*-100*	*-60 000*	*-50*	*-30*	*-40*	*-30*
Urheilu- ja liikuntapaikat yhteensä								
Liikunta- ja ulkoilualuiden kunnostukset								
Menot		*4*	*200*	*23 000*	*30*	*30*		
Tulot								
Netto		*-4*	*-200*	*-23 000*	*-30*	*-30*		
Vesijohtoverkosto								
Saneeraus- ja laajennustarpeet								
Menot		198	135	30 000	650	50	250	250
Viemäriverkosto								
Saneeraus- ja laajennustarpeet								
Menot		259	215	220 000	190	190	340	340
Vesi- ja viemärilaitos yhteensä								
Menot		*457*	*350*	*250 000*	*840*	*240*	*590*	*590*
Tulot								
Netto		*-457*	*-350*	*-250 000*	*-840*	*-240*	*-590*	*-590*
Koneet ja kalusto yhteensä								
Menot		*86*	*160*	*85 000*				
ICT-hankinnat yhteensä								
Menot			*20*					
Tekninen lautakunta yhteensä								
Menot		*6 730*	*5 497*	***1 323 000***	*1 600*	*1 690*	*1 460*	*1 660*
Tulot		*603*	*560*					
Netto		*-6 127*	*-4 937*	***-1 323 000***	*-1 600*	*-1 690*	*-1 460*	*-1 660*
Yhteensä (kunta+vesi- ja viemärilaitos)								
Menot		*6 896*	*6 433*	*1 890 000*	*1 963*	*2 025*	*1 795*	*1 660*
Tulot		*890*	*780*	*236 000*	*200*	*200*	*200*	
Netto		*-6 006*	*-5 653*	***-1 654 000***	*-1 763*	*-1 825*	*-1 595*	*-1 660*

KEHITTÄMISPROJEKTIT

Yhteiset projektit	Hallinnoija	Toteutusaika	Hanke-kustannukset, €	Lopen osuus, €	Maksuosuus vuonna 2024, €
1. Leader toimintaryhmätyö	EMO ry	2021-2027			15 000
2. Vanajavesikeskus-hanke	Vanajavesisäätiö	2022-2025		1 €/asukas	7 828
3. Suomen kasvukäytävä -verkosto	Hämeenlinnan kaupunki	2020-2024		10 000	5 000
4. PALMU-hanke - Palveluiden muutoksenhallinnan kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen kuntien ja pienten kaupunkien ICT-palveluhallinnossa	Lopen kunta	1.6.2022-30.4.2024	223 900	4 860	3 000
5. Riihimäen seudun kuntien matkailuyhteistyö	Riihimäen Tilat ja Kehitys Oy		100 000	0	20 000
6. Lopen harrastamisen malli 2023-2024	Lopen kunta	2023-2024 (lukuvuosi)	40 000	40 000	10 000
7. Lopen harrastamisen malli 2024-2025	Lopen kunta	2024-2025 (lukuvuosi)	40 000	40 000	10 000
8. Liikunnallisen elämäntavan -hanke	Lopen kunta	2023-2024	46 500	46 500	23 250
9. NUOTTA - asiakaslähtöinen palveluinnovointi digitalisoituvassa toimintaympäristössä	Teknologiakeskus TechVilla Oy	1.9.2022-31.3.2025	550 000	3 720	1 700
10. Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa	Janakkalan kunta	2022 -31.7.2024	94 500	2 625	1 500
11. Tasa-arvoa edistävät toimenpiteet Lopen perusopetuksessa	Lopen kunta	2023-31.12.2024	85 000	17 000	17 000
12. Koulun kerhotoiminnan tukeminen	Lopen kunta	2023-31.12.2024	11 280	3 280	3 280
13. Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden perustaitojen vahvistaminen	Lopen kunta	20.6.2022-31.7.2024	103 000	10 300	600
14. Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen 2023-2024	Lopen kunta	23.3.2023-31.12.2023	35 000	7 000	1 000
15. Erityisavustus kaksivuotiseen esiopetuksen kokeiluun	Lopen kunta	1.1.2022-31.12.2024	4 000	0	0
				Yhteensä	**119 158**

Kunnanhallitus 11.12.2023

Toimialoille

VUODEN 2024 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJE

Kunnan talousarvio vuodelle 2024 on hyväksytty 27.11.2023 pidetyssä valtuuston kokouksessa. Samalla hyväksyttiin myös vuosia 2024–2026 koskeva taloussuunnitelma sekä vuosien 2024–2028 investointisuunnitelma.

Kuntalain mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Tämä ohje on osa kunnanhallituksen toteuttamaa sisäisen valvonnan ohjausta. Kunnanhallitus antaa näin toimielimille **sitovat ohjeet** talousarvion täytäntöönpanosta. Toimintojen järjestämisessä ja toteuttamisessa on lisäksi huomioitava voimassa oleva muu ohjeistus.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Kunnan tehtävät on hoidettava taloudellisesti ja järjestettävä siten, että vastuu tavoitteiden toteuttamisesta sekä toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä. Toimintojen kaikilla tasoilla on oltava riittävä sisäinen valvonta, josta on vastuussa oman toimintansa osalta kukin toimielin ja sen vastuuhenkilö. Vastuuhenkilöiden tulee raportoida vuoden aikana toteuttamastaan sisäisestä valvonnasta kirjallisesti erillisen ohjeistuksen mukaan.

Määrärahat ja tuloarviot on kohdistettu ko. toiminnasta vastaavalle toimielimelle. Toimielimellä, jolle on annettu määrärahan käyttövaltuus, on hallintosäännön määräämä velvollisuus seurata määrärahojen käyttöä ja tuloarvioiden kertymistä sekä ryhtyä tarvittaessa asianmukaisiin toimenpiteisiin toiminnan mitoittamiseksi talousarvion puitteisiin. Toimielimen tulee määrittää vastuut talousarvion täytäntöönpanossa siten, että taloustapahtumien oikeellisuus ja talouden toteutumaseurannan aukottomuus voidaan varmistaa.

Toimialat seuraavat talouden toteumaa taloushallinnon järjestelmän raporttien avulla. Toimialat sopivat talousarviovuoden alussa talousarvion toteumaseurannan järjestämisen käytännöistä ja vastuista. Vastuu kunnan talouden kehityksestä on toimialan koosta riippumatta yhteinen ja kaikkien toimielinten tulee etsiä toimintansa taloudellisen tehokkuuden lisäämiseksi.

Toimialojen tulee sitoutua tarkkaan budjettikuriin. Talousarvion toteutumista tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa nopeasti reagoida muutoksiin. Mahdolliset korjaavat toimenpiteet tulee tehdä toimialan sisältä.

Toimialan taloudesta ja toiminnasta vastaavien tulee olla yhteydessä kunnan koko taloudesta vastaaviin viranhaltijoihin aina, jos talousarvioon suunnitellaan valmisteltavaksi muutos- tai lisäysesityksiä.

TALOUSARVIORAKENNE

Talousarvio on valmisteltu 1.1.2023 voimaan tulleen hallintosäännön toimielinrakenteen mukaisena.

KÄYTTÖSUUNNITELMAT

Talousarvio on laadittu rahoituksen raamit huomioiden tarkalle tasolle ja tämä korostaa käyttösuunnitelmien laadinnan sekä niiden toteutumisen seurannan merkitystä. Käyttösuunnitelmaa valmisteltaessa tulee ensin huomioida ns. pakolliset menot ja niihin liittyvät määrärahavaraukset. Erilaisissa hankinnoissa ensisijaisena lähtökohtana tulee olla tarkoituksenmukaisuus ja hankinnan tarpeellisuus. Hankinta tulee toteuttaa taloudellisesti.

Vaikka talousarvio on valmisteltu talousarviokirjassa olevaa tarkemmalla tasolla, valtuustoon nähden sitovia ovat tehtäväalueen määrärahat ja tuloarviot sekä erikseen talousarvion perusteluissa sitoviksi merkityt tavoitteet. **Henkilöstökulujen osalta sitovuus poikkeaa muista siten, että niihin ei saa käyttää tehtäväalueen muita määrärahoja.**

Käyttösuunnitelmassaan toimielimen tulee:

- ohjeistaa, miten talousarviossa vahvistetut sitovat tavoitteet saavutetaan ja keskeiset kehittämishankkeet toteutetaan,
- vahvistaa ja vastuuttaa toiminnalliset tavoitteet, huomioiden toimialojen yleiset taloudenpidon periaatteet,
- kohdistaa kunkin tehtäväalueen määrärahat kustannuspaikkatasolle,
- vahvistaa investointimäärärahan jako eri investointikohteille,
- myöntää määrärahojen käyttövaltuudet edellä todettu huomioiden ja yksiselitteisesti määrittää vastuut talousarvion toteuttamisessa sekä
- huomioida mahdolliset talousarvion tekstiosaan sisällytetyt määrärahojen käytön ohjeistukset.

Käyttövaltuuksia myöntäessään toimielimen tulee määrittää valta- ja vastuusuhteet selkeästi. Mikäli käyttösuunnitelma poikkeaa tehtävätasolla talousarviolaskennassa olevasta, tulee muutokset viedä toimielimen ja kunnanhallituksen kautta valtuuston päätettäväksi. Lisäksi muutokset viedään talousarviopohjiin määrärahaseurannan toteuttamiseksi.

Käyttösuunnitelmat on toimitettava kunnanhallitukselle **23.2.2024 mennessä**.

Toimialan tulee varmistaa, että henkilöstön palkkojen mahdollinen jakautuminen eri kustannuspaikoille on tallennettu Personec-järjestelmään hyväksytyn käyttösuunnitelman mukaisesti.

Talousarvion käyttösuunnitelman yhteydessä tulee päättää toimielimen alaisen toiminnan laskujen hyväksyjistä ja tarvittaessa myös muusta käsittelystä. Mikäli toimielin ei muuta päätä, hyväksyy esittelijä toimielimen laskut.

Toimielimen päättämiin käyttövaltuuksiin perustuva lista tulee toimittaa kunnan talous-suunnittelijalle, joka toimittaa tiedot keskitetysti Kuntien Hetapalvelut Oy:lle.

TALOUSARVION SITOVUUS JA PÄÄTÖSVALTA

Toimielin	Käyttötalousosa	Tehtäväalue	Vastuualue	Kustannuspaikka
Valtuusto	Päätösvalta	Sitovat määrärahat ja tuloarviot		
Kunnanhallitus Lautakunnat		Päätösvalta	Sitovat määrärahat ja tuloarviot	
Tilivelvolliset viranhaltijat				Päätösvalta

Valtuusto:

- päätösvalta koko talousarvion alueella,
- määräraha- ja tuloarviosiirrot tehtäväalueiden välillä.

Valtuustoon nähden sitovia ovat tehtäväalueen määrärahat ja tuloarviot sekä talousarvion perusteluissa sitoviksi määritetyt tavoitteet.

Kunnanhallitus ja lautakunnat:

- päätösvalta oman toimialansa tehtäväalueiden sisällä,
- määräraha- ja tuloarviosiirrot vastuualueiden välillä.

Tilivelvollinen viranhaltija:

- päätösvalta kustannuspaikan sisällä toimielimen antamaan käyttövaltuutukseen perustuen.

HENKILÖSTÖKULUT

Poikkeuksen edellä mainituista sitovuustasoista muodostavat henkilöstökulut, joiden kattamiseen ei saa käyttää tehtäväalueen muita määrärahoja. Toisin sanoen palkkausmenoja ei saa ylittää, vaikka kokonaismenot eivät ylittyisikään.

Kunnan toimintakuluista yli 60 % on henkilöstökuluja, joten niitä ei voida jättää tarkastelun ulkopuolelle silloin, jos mahdollisia säästöjä etsitään.

Vapautuvien virkojen ja toimien täyttämiseen ei Lopen kunnanhallituksen päätöksen 14.11.2022 (§ 246) mukaisesti tarvita erillistä täyttölupamenettelyä. Talousarvion yhteydessä laaditaan henkilöstösuunnitelma, jonka perusteella toimien ja virkojen perustamiset ja muutokset esitetään ja niihin varataan määrärahat. Lisäksi niihin tehtäviin, joista työntekijä irtisanoutuu, ei myöskään haeta täyttölupaa. Kunnanhallitus pitää nopeasti muuttuneessa taloudellisessa tilanteessa välttämättömänä, että jokaisen viran tai toimen täyttämisen kohdalla tehdään tarkka välttämättömyysharkinta ennen paikan täyttämistä.

LASKUJEN HYVÄKSYMISMENETTELY

Ostolaskut tulee käsitellä viipymättä, jotta ne voidaan maksaa ajallaan. Samalla saadaan tietoa maksuvalmiuslaskentaa varten. Laskujen eräpäiväseurannan ja ajallaan maksatuksen hoitaa Kuntien Hetapalvelut Oy -palvelukeskus.

Hyväksyjä vastaa laskun oikeellisuudesta. Laskun asiatarkastajana ja hyväksyjänä ei saa olla sama henkilö. Laskujen hyväksyjää koskevat laskut hyväksyy hänen esihenkilönsä tai tämän sijainen.

Loma-aikana laskujen asiatarkastus ja hyväksyntä tulee suunnitella siten, että sijaisjärjestelyt ja järjestelyihin liittyvät ohjaukset laskujen kierrätysjärjestelmässä ovat kunnossa.

HANKINNAT

Hankinnoissa on noudatettava kunnan hankintaohjetta.

Lopen kunta voi hyödyntää Sarastia Oy:n hankintapalveluiden kilpailuttamia hankintasopimuksia. Toimialojen kannattaa hankintaa suunnitellessaan tarkistaa Sarastia Oy:n sopimustilanne ja hankintasopimusten soveltuvuus kunnalle etenkin ns. volyymituotteiden osalta. Sama koskee myös Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankinnat Oy:n kilpailutuksia.

Liityttäessä jonkin tuoteryhmän hankintasopimukseen, sitoudutaan ko. tuotteet ostamaan sopimustoimittajalta koko sopimuskauden ajan ja muutoinkin noudattamaan sopimuksen velvoitteita. Tämän johdosta on aina ennen hankintasopimukseen liittymistä harkittaessa varmistettava, käyttävätkö kunnan muut toimialat kyseisiä tuotteita.

Hankinnat tulee suorittaa asianmukaiseen kilpailuttamiseen perustuen. Kunnalla on kilpailutuksia varten Cloudian sähköinen kilpailutusjärjestelmä. Kilpailutustapa on todettava hankintapäätöksessä. Suorahankinnan käyttäminen on mahdollista hankintaohjeen mukaisesti hankinta-arvoltaan pienehköissä hankinnoissa edellyttäen, ettei kilpailutusmenettelyllä voida saavuttaa taloudellista hyötyä. Pienemmissäkin hankinnoissa tulee kuitenkin selvittää oikea hintataso, mieluiten sähköpostitse, mikäli mahdollisia toimittajia on useita. Myös näin saadut tarjoukset on dokumentoitava.

Tarjouspyynnön laatiminen on hankintamenettelyn tärkein osa ja sen sisältöön tulee hankinta-prosessissa kiinnittää erityistä huomiota. Siinä hankintakohde on eriteltävä selkeästi ja keskeisten ominaisuuksien ym. suhteen riittävästi ja niin yksiselitteisesti, että se mahdollistaa vertailukelpoisten tarjousten saamisen. Tarjouspyynnössä hankintakohdetta ei saa määritellä yksittäistä toimittajaa suosivasti.

Valintaperusteena käytetään pääsääntöisesti kokonaistaloudellista edullisuutta. Tarjouspyynnössä on etukäteen ilmoitettava käytettävät arviointiperusteet, joiden on oltava yksiselitteiset ja mitattavissa, sekä niiden painoarvot. Arviointiperusteina voivat olla esimerkiksi hinta, käyttökustannukset, laatu (edellyttäen, että sen pystyy määrittelemään selkeästi), toimitusaika, ympäristövaikutukset, esteettiset, toiminnalliset ja tekniset ominaisuudet, toimitusvarmuus, huoltopalvelut, varaosasaatavuus ja tekninen tuki. Mikäli valinta- ja arviointiperusteita ei tarjouspyynnössä ilmoiteta, on hyväksyttävä halvin hinta. Hankintapäätöksessä on aina ilmoitettava päätöksen perusteet, joiden on oltava tarjouspyynnön mukaiset.

Käytäntönä tulee olla, että aina kun se on taloudellisesti ja toiminnallisesti perusteltua, hankinnat suoritetaan yhteishankintoina. ICT-hankinnoista kootaan vuosihankintasuunnitelma, jonka ICT-päällikkö hyväksyy ja johon perustuen ICT-hankinnat toteutetaan.

PALVELUA HANKITTAESSA HUOMIOITAVAA

Ennen palvelua sisältävän hankintapäätöksen tekemistä tulee varmistaa, että sopimuskumppanina olevan yrityksen rekisteritiedot ovat kunnossa.

Tilaajalla on velvollisuus pyytää sopimuskumppania toimittamaan seuraavat tilaajavastuulain edellyttämät todistukset ja selvitykset, jotka eivät saa olla 3 kk vanhempia:

1. ennakkoperintärekisteri-, työnantajarekisteri- ja arvonlisäverorekisteriote,
2. kaupparekisteriote, tai vastaavat tiedot sähköisesti,
3. todistus verojen maksamisesta, verovelkatodistus tai maksusuunnitelma (Verovelkarekisteri),
4. todistukset eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai maksusopimus,
5. selvitys noudatettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista,
6. todistus tapaturmavakuutuksen ottamisesta (vain rakennusalalla) sekä
7. selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.

Verohallinto ylläpitää julkista verovelkarekisteriä, johon pääsee YTJ-tietopalvelun yrityshaun kautta, www.ytj.fi. Rekisteristä ilmenee tieto siitä, onko yrityksellä vähintään 10 000 euron määräisiä erääntyneitä ja suorittamatta olevia veroja.

Palvelujen ostoja tulee arvioida työsuhteen tunnusmerkkien perusteella. Henkilö on työsuhteessa, kun hän tekee sopimuksen perusteella työtä toiselle palkkaa tai muuta vastiketta vastaan toisen johdon ja valvonnan alaisena. Kuntasektorilla virka- tai työsuhteessa tehty työ oikeuttaa KuEL:n mukaiseen eläkkeeseen ja velvoittaa kunnan huolehtimaan eläkevakuutusmaksuista (17–68-vuotiaat).

Yksityisenä ammatinharjoittajana / toiminimenä toimintaa harjoitettaessa toimeksiantoon perustuvat ostopalvelusopimukset kuuluvat KuEL:n piiriin silloin, kun henkilöllä ei ole YEL-vakuutusta sitä toimialaa varten, jota toimeksiantosopimus koskee. Mikäli työsuhteen tunnusmerkit eivät täyty, KuEL:n soveltamisen ulkopuolelle jäävät ne yrittäjät, joilla on yrittäjien eläkelain (YEL) tai maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukainen vakuutus. Jos henkilöllä ei ole esittää todistusta YEL- tai MYEL-vakuutuksesta, toiminta kuuluu KuEL:n piiriin, vaikka toimeksisaajalla olisi ennakkoperintärekisteriote ja Y-tunnus. Tällöin palkkio maksetaan palkanlaskennan kautta, siitä peritään palkansaajan eläkemaksu, maksetaan työnantajan eläkemaksu ja palvelussuhde ilmoitetaan palvelussuhderekisteriin. Em. mukaisesti **yksityiseltä ammatinharjoittajalta / toiminimeltä tulee aina pyytää YEL-todistus ostopalveluiden käytön yhteydessä**.

Kilpailutuksissa on päätökseen johtavaa hintavertailua tehtäessä huomioitava, että jos tarjouksen jättäneellä yksityisellä ammatinharjoittajalla / toiminimellä ei ole ko. toimialaa varten YEL- tai MYEL-vakuutusta, tulee tarjoushintaan lisätä noin 18 % kunnalle tulevia eläkekuluja, mikä vaikuttaa tarjousten edullisuusvertailuun.

Ostopalveluja käytettäessä toimeksisaajilta pyydettävät rekisteri-/vakuutustodistukset säilytetään hankintasopimusten ja muiden hankintaa koskevien asiakirjojen yhteydessä.

KEHITTÄMISHANKKEET

Kehittämishankkeiden käynnistämisestä tai muiden hallinnoimiin hankkeisiin mukaan lähdöstä sekä kullekin hankkeelle hyväksytyn määrärahan käyttösuunnitelmasta päättää lautakunta tai kunnanhallitus. Samalla se määrää hankkeelle vastuuhenkilön.

Kehittämishankkeiden vastuuhenkilöiden tulee lyhyesti raportoida hankkeiden etenemisestä puolivuosikatsauksessa ja tilinpäätökseen sisältyvässä toimintakertomuksessa.

TALOUSARVION TOTEUTUMISEN RAPORTOINTI

Valtuustolle raportoidaan talouden tilanne neljännes- ja puolivuosikatsausten yhteydessä.

Kunnanhallitukselle raportoidaan kuukausittain talouden toteuma tuloslaskelmatasolla sekä verotulojen kuukausittaiset tilitykset.

Talousarvion toteutumisesta raportoidaan lautakunnille kuukausittain tuloslaskelmatasolla. Puolivuosikatsaukseen tulee sisällyttää myös arvio koko vuoden toteutumasta.

Erityisesti korostetaan lautakuntien puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien vastuuta valtuuston hyväksymiin tavoitteisiin ja päätöksiin sitoutumisessa.

INVESTOINNIT JA KÄYTTÖOMAISUUS

Investointeina käsitellään kaikki ne kertahankinnat, joiden taloudellinen käyttöikä on vähintään kolme vuotta ja jotka ylittävät 10 000 euron raja-arvon.

Kertahankinta tarkoittaa yhdellä kertaa hankittua käyttöomaisuutta. Yksittäisen laitteen tai kalusteen, jonka hinta on raja-arvon alapuolella, hankintameno kirjataan investointiosaan vain, jos se on oleellinen osa hankittavaa laajempaa kokonaisuutta ja koko hankinnan arvo ylittää raja-arvon.

Raja-arvot ylittäviä hankintoja ei ole mahdollista tehdä käyttötalouden määrärahoilla. Mikäli käyttötaloudesta suunniteltu hankinta ylittää raja-arvon, tulee toimielimen hakea ennen hankintaan ryhtymistä muutosta talousarvioon.

UUSI TOIMINTA

Uuden toiminnan aloittamisesta ja uuden henkilöstön palkkaamisesta päättää kunnanhallitus. Kunnanhallitus harkitsee toiminnan tarpeellisuuden sekä sen, tuleeko asia saattaa valtuuston päätettäväksi.

ERITYISOHJEITA

Kunnanhallitus korostaa sisäisen valvonnan tärkeyttä osana kunnan johtamisjärjestelmää ja edellyttää siitä annettujen ohjeiden noudattamista. Sisäisen valvonnan toteuttamiseen ja raportointiin sekä riskienhallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

LOPEN KUNNANHALLITUS

LOPEN KUNNAN TALOUDEN JA TOIMINNAN VUOSIKELLO 2024

Tammikuu
- Kunnanhallitus ma 15.1.2024
- Tarkastuslautakunta ti 23.1.2024
- Presidentinvaali (su 28.1.2024)
  ennakkoäänestys ke 17.1. – ti 23.1.2024
- Kuntalaiskysely (toteutetaan kevään aikana)

Helmikuu
- Presidentinvaali /
  Mahdollinen toinen vaali (su 11.2.2024)
  ennakkoäänestys ke 31.1. – ti 6.2.2024
- Kunnanhallitus ma 12.2.2024
- Valtuusto ma 26.2.2024
- Toimielinten käyttösuunnitelmat

Maaliskuu
- Kunnanhallitus ma 4.3.2024
- Tarkastuslautakunta ma 4.3.2024
- Kunnanhallitus ma 25.3.2024
- Tarkastuslautakunta ma 25.3.2024
  Tilinpäätös 2023

Huhtikuu
- Tarkastuslautakunta ma 8.4.2024
- Valtuustoseminaari ma 15.4.2024
- Kunnanhallitus ma 22.4.2024
  Neljännesvuosikatsaus 2024
- Tarkastuslautakunta ma 22.4.2024

Toukokuu
- Tarkastuslautakunta ma 6.5.2024
- Kunnanhallitus ma 20.5.2024
- Tarkastuslautakunta ma 20.5.2024
- Valtuusto ma 27.5.2024
  Neljännesvuosikatsaus 2024,
  tilinpäätös ja arviointikertomus 2023

Kesäkuu
- Tarkastuslautakunta ti 4.6.2024
- Europarlamenttivaalit (su 9.6.2024)
  ennakkoäänestys ke 29.5. – ti 4.6.2024
- Kunnanhallitus ma 10.6.2024
  Arviointikertomus 2023,
  talousarvion 2025 valmistelun ohjeistus

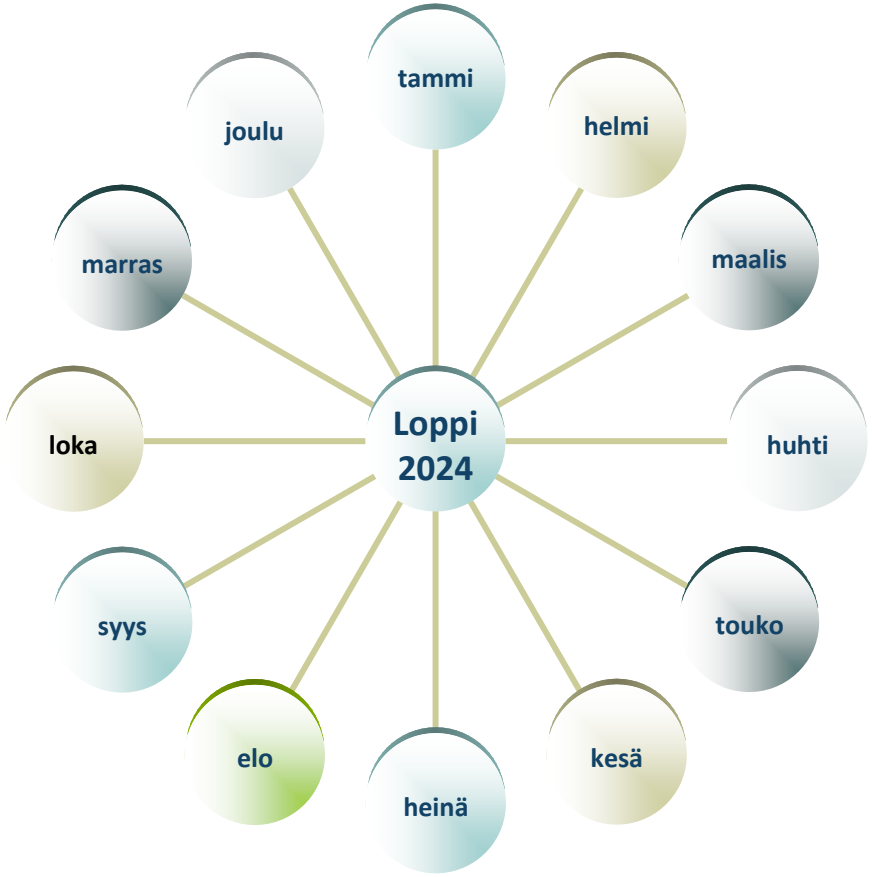
Elokuu
- Kunnanhallitus ma 19.8.2024
- Talousarvion valmistelu toimialoittain
- Lautakuntien iltakoulut
- Valtuustoseminaari ma 26.8.2024
- Tarkastuslautakunta ti 27.8.2024

Syyskuu
- Kunnanhallitus ma 9.9.2024
  Puolivuosikatsaus 2024
- Tarkastuslautakunta ti 17.9.2024
- Valtuusto ma 23.9.2024
  Puolivuosikatsaus 2024
  Lautakuntien vastaukset
  arviointikertomukseen 2023
- Yrittäjäkysely (toteutetaan syksyn aikana)

Lokakuu
- Kunnanhallitus ma 7.10.2024
  Talousarvion 2025 I käsittely
- Valtuuston iltakoulu ma 21.10.2024
- Kunnanhallitus ma 28.10.2024
  Vastaukset arviointikertomukseen 2023,
  neljännesvuosikatsaus 2024, verot 2025,
  talousarvion 2025 II käsittely
- Tarkastuslautakunta ma 28.10.2024

Marraskuu
- Valtuusto ma 11.11.2024
  Vastaukset arviointikertomukseen 2023,
  neljännesvuosikatsaus 2024, verot 2025
- Kunnanhallitus ma 25.11.2024
  Talousarvion 2025 III käsittely
- Tarkastuslautakunta ti 26.11.2024

Joulukuu
- Valtuusto ma 9.12.2024
  Talousarvio 2025
- Kunnanhallitus ma 16.12.2024

Loppi

Lopella on itua.

Meillä on hyvä maaperä kasvulle.

Loppi